

مرکز تحقیقات اسلامی

اصفهان

گامی

عمران
علیه السلام

www.

www.

www.

www.

Ghaemiyeh

.com

.org

.net

.ir

زیارت و کمال سیر

كُلُّ نَفْسٍ ذَائِقَةُ الْمَوْتِ ثُمَّ إِلَيْنَا تُرْجَعُونَ

هر نفسی (شهادتگزار) مرگ را خواهد چشید و پس از مرگ همه را به ما خواهد گردانیم
Every soul must taste of death; and to Us you shall be brought back.

سید محمود هاشمی دهری

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

آداب زیارت اهل قبور

نویسنده:

سید محمود هاشمی دهرخی

ناشر چاپی:

مؤلف

ناشر دیجیتال:

مرکز تحقیقات رایانه‌ای قائمیه اصفهان

فهرست

۵	فهرست
۸	آداب زیارت اهل قبور
۸	مشخصات کتاب
۸	اشاره
۱۰	بخش یکم: آموزه های علمی
۱۰	احکام و آداب حضور در آرامستان
۱۴	آداب مربوط به زیارت عمومی اموات
۱۴	یکم: سلام کردن به اهل قبور
۱۶	دوم: سلام کردن به شهدا
۱۸	سوم: دعا برای اموات
۱۹	چهارم: هدیه برای اموات
۲۱	آداب مربوط به زیارت میت خاص
۲۱	یکم: آداب حضور در کنار آرامگاه
۲۳	دوم: دعا برای صاحب آرامگاه
۲۴	سوم: هدیه به صاحب آرامگاه
۲۵	آیات و سوره های قرآن
۲۵	آیه الکرسی
۲۷	سوره قدر
۲۸	سوره فلق
۲۹	سوره ناس
۲۹	سوره ملک
۳۳	سوره یاسین
۴۰	دعاها و زیارت
۴۰	اشاره

۴۰	زیارت رسول خدا(صلی الله علیه وآله)
۴۲	زیارت امام حسین(علیه السلام) (بخشی از زیارت وارث)
۴۴	وداع با اهل قبور
۴۷	بخش دوم: نکات پر اهمیت در باره اموات و زیارت قبور
۴۷	چشم انتظاری اموات
۴۸	صدقه برای اموات
۵۱	رفتن به مزار پدر و مادر
۵۳	رفتن به مزار علما و صالحان
۵۴	رفتن به مزار شهدا
۵۵	فوائد زیارت قبور
۵۵	اشاره
۵۷	فوائد زیارت برای زیارت کننده
۵۷	۱. عبرت گیری
۵۷	۲. یادآوری آخرت
۵۸	۳. فضیلت گرایی
۵۸	۴. بخشش گناهان
۵۹	فوائد زیارت برای زیارت شونده
۵۹	اشاره
۵۹	۱. بخشش گناهان
۵۹	۲. خوشحالی مردگان
۶۱	زمان مناسب برای زیارت قبور
۶۲	زیارت قبور در شب
۶۴	سخن گفتن با مردگان
۶۵	گریه برای مردگان
۶۷	روشی برای دیدن مردگان در خواب
۷۰	فهرست منابع

۷۲ فهرست مطالب

۷۵ درباره مرکز

آداب زیارت اهل قبور

مشخصات کتاب

سرشناسه: هاشمی دهرخی، سید محمود

عنوان و نام پدیدآور: آداب زیارت اهل قبور / مولف سید محمود هاشمی دهرخی

مشخصات ظاهری: 67 ص

ص: 1

اشاره

زائر گرامی! این کتاب، حاوی نام خدا، آیات قرآن و اسامی معصومین علیهم السلام است. در حفظ حرمت آن کوشا باشید.

آداب زیارت اهل قبور

سید محمود هاشمی دهرخی

ص: 2

1. در آرامستان و میان قبرها نخندد. (1)

2. روی قبرها نشیند. (2)

3. بر روی قبرها نماز نخواند. (3) نماز خواندن روبه روی قبر و 1. میان دو قبر نیز کراهت دارد. (4)

ص: 3

1- . قَالَ رَسُولُ اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ كَرِهَ لَكُمْ الصُّحُوفَ فِي الْمَقَابِرِ . معدن الجواهر ورياضة الخواطر، ص 31. من لايحضر جلد 3 ص 556

2- . نَهَى رَسُولُ اللَّهِ أَنْ يُصَلَّى عَلَي قَبْرِ أَوْ يُقْعَدَ عَلَيْهِ أَوْ يُبْنَى عَلَيْهِ . وسائل الشيعة، ج 3، ص 210. الاستبصار جلد ص 482

3- . همان.

4- . توضیح المسائل مراجع عظام تقلید. عروه الوثقی بیان شود

4. (البته خواندن نماز در کنار آرامگاه معصومین (علیهم السلام) استثناء است.) (1)

5. بر روی قبرها زیاده نریزد و به آن ها بی احترامی نکند که امام باقر (علیه السلام) فرمود: حرمت 1. مردگان، همانند حرمت زندگان است. (2)

6. روی قبرها، قضای حاجت نکند که حرام است. (3)

مکروه است مگر حتک حرمت شود این کار در کنار قبور نیز بی احترامی به مردگان می باشد.

7. از پا گذاشتن بر آرامگاهی که نام خدا و اسماء مقدس بر آن حک شده است، خودداری کند که این کار حرام است. (4)

ص: 4

-
- 1- . عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَلِيٍّ الْحَلَبِيِّ عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ عَلَيْهِ السَّلَامُ قَالَ: قُلْتُ إِنَّا نَزُورُ قَبْرَ الْحُسَيْنِ عَلَيْهِ السَّلَامُ فَكَيْفَ نُصَلِّيَ لِي عِنْدَهُ. قَالَ تَقُومُ خَلْفَهُ عِنْدَ كَتِفَيْهِ ثُمَّ تُصَلِّيَ عَلَيَّ النَّبِيِّ وَتُصَلِّيَ عَلَيَّ الْحُسَيْنِ عَلَيْهِمَا السَّلَامُ. كَامِلُ الزِّيَارَاتِ، ص 245.
 - 2- . إِنَّ حُرْمَةَ الْمَيِّتِ كَحُرْمَةِ الْحَيِّ. كَافِي، ج 7، ص 228.
 - 3- . أَبِي عَبْدِ اللَّهِ قَالَ: لَا تَطْفُؤْ بِقَبْرِ. وَسَائِلُ الشَّيْخَةِ، ج 1، ص 342.
 - 4- . تَوْضِيحُ الْمَسَائِلِ مَرَاجِعُ عِظَامِ تَقْلِيدِ.

8. اگر پا گذاشتن و رفت و آمد از روی قبرها، موجب بی احترامی به قبور باشد، مکروه است؛ اما اگر قصد بی احترامی نباشد و کثرت جمعیت یا فشردگی قبرها ایجاب کند، اشکالی ندارد. (1)

بر اساس حدیث امام کاظم (علیه السلام)، اگر صاحب قبر مؤمن باشد، پا گذاشتن بر روی قبرش، موجب آسایش و راحتی او می شود و اگر منافق 1 باشد، درد و عذابش افزون می گردد. (2)

9. برای مردگان طلب رحمت و مغفرت کند. رسول خدا (صلی الله علیه و آله) می فرماید: «هر کس برای مردگان طلب رحمت کند، از آتش جهنم نجات می یابد و با لبی خندان وارد بهشت می شود.» (3)

ص: 5

1- . مستدرک الوسائل، ج 2، ص 376.

2- . إِذَا دَخَلَتِ الْمَقَابِرَ فَطَأِ الْقُبُورَ فَمَنْ كَانَ مُؤْمِنًا اسْتَرْوَحَ إِلَيَّ ذَلِكَ وَمَنْ كَانَ مُنَافِقًا وَجَدَ أَلَمَهُ. من لا يحضره الفقيه، ج 1، ص 180.

3- . قَالَ رَسُولُ اللَّهِ مَنْ تَرَحَّمَ عَلَيَّ أَهْلُ الْمَقَابِرِ نَجَا مِنَ النَّارِ وَدَخَلَ الْجَنَّةَ وَهُوَ يَضْحَكُ. بحار الأنوار، ج 99، ص 300. علامه مجلسی می گوید از بعضی از مولفات یافتیم که از شیخ مفید نقل کرده که رسول خدا فرمود

10. باید توجه داشت که آنچه به اموات سود می‌رساند، همین دعا و استغفار و خواندن قرآن و انجام کار خیر برای مردگان است. تزئین قبر و گذاشتن گل و ریختن گلاب، سودی برای مردگان ندارد.

11. اهل قبور را مطابق با آدابی که از حضرات معصومین (علیهم‌السلام) روایت شده است، زیارت کند. این آداب، در دو بخش «آداب مربوط به زیارت عمومی اموات» و «آداب مربوط به زیارت میت خاص» توضیح داده خواهد شد.

ص: 6

یکم: سلام کردن به اهل قبور

رسول خدا(صلی الله علیه وآله) فرمود: هر کس این گونه به اموات سلام کند، گناهان پنجاه ساله اش بخشیده می شود. و اگر خود او گناهی نداشته باشد، پدر و مادر و برادران او دیگر مسلمانان بخشیده می شوند: (1)

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

السَّلَامُ عَلَيَّ أَهْلِ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ مِنْ أَهْلِ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ

سلام بر اهل توحید، از اهل توحید.

يَا أَهْلَ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ بِحَقِّ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ كَيْفَ وَجَدْتُمْ قَوْلَ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ مِنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ

ص: 7

1- . قَالَ عَلِيُّ سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ يَقُولُ مَنْ قَالَهَا إِذَا مَرَّ بِالْمَقَابِرِ غُفِرَ لَهُ ذُنُوبُهُ خَمْسِينَ سَنَةً فَقَالُوا يَا رَسُولَ اللَّهِ مَنْ لَمْ يَكُنْ لَهُ ذُنُوبٌ خَمْسِينَ سَنَةً قَالَ لِوَالِدَيْهِ وَإِخْوَانِهِ وَلِعَامَّةِ الْمُسْلِمِينَ. جامع الاخبار شعيري، ص 50؛ بحار الانوار، ج 99، ص 301؛ مستدرک الوسائل، ج 2، ص 370.

ای اهل توحید! به حق کلمه توحید بگوئید کلام توحیدی خدای یکتا را چگونه یافتید؟ یا لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ بِحَقِّ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ اغْفِرْ لِمَنْ قَالَ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ

ای خدای یکتا! به حق کلمه توحید، گویندگان کلام توحیدی را ببخش و بیامرزد.

وَ احْشُرْنَا فِي زُمْرَةٍ مَنْ قَالَ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللَّهِ عَلِيُّ وَلِيُّ اللَّهِ.

و ما را در زمره کسانی محشور کن که می گویند: لا اله الا الله، محمد رسول الله و علي ولي الله.

2. از امام صادق (علیه السلام) روایت شده است که برای سلام کردن به اهل قبور بگوئید:

السَّلَامُ عَلَيَّ أَهْلِ الدِّيَارِ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ وَالْمُسْلِمِينَ؛ أَنْتُمْ لَنَا فَرَطٌ، وَ نَحْنُ إِنْ شَاءَ اللَّهُ بِكُمْ لَأَحِقُّونَ. (1)

ص: 8

1- . کافی، ج 3، ص 229. سند صحیح

سلام بر مؤمنان و مسلمانانی که اهل این دیار هستند. شما جلودار شما بر ما سبق گرفتید بودید و زودتر از ما رفتید. ما نیز به خواست خدا، به شما ملحق خواهیم شد.

دوم: سلام کردن به شهدا

می توان بخشی از زیارت وارث اباعبدالله (علیه السلام) را که مخصوص شهدا می باشد را خواند و ثواب آن را به شهدا هدیه کرد:

السَّلَامُ عَلَيْكُمْ يَا أَوْلِيَاءَ اللَّهِ وَ أَحِبَّاءَهُ

سلام بر شما اولیای خدا و دوستانش!

السَّلَامُ عَلَيْكُمْ يَا أَصْفِيَاءَ اللَّهِ وَ أَوْدَاءَهُ

سلام بر شما برگزیدگان خدا و دوستدارانش!

السَّلَامُ عَلَيْكُمْ يَا أَنْصَارَ دِينِ اللَّهِ بِرِ شَمَا يَا وِرَانِ دِينِ خَدَا!

السَّلَامُ عَلَيْكُمْ يَا أَنْصَارَ رَسُولِ اللَّهِ

سلام بر شما یاوران رسول خدا!

السَّلَامُ عَلَيْكُمْ يَا أَنْصَارَ أَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ

سلام بر شما یاوران امیر مؤمنان!

السَّلَامُ عَلَيْكُمْ يَا أَنْصَارَ فَاطِمَةَ سَيِّدَةِ نِسَاءِ الْعَالَمِينَ

سلام بر شما یاوران فاطمه سرور بانوان دو جهان!

السَّلَامُ عَلَيْكُمْ يَا أَنْصَارَ أَبِي مُحَمَّدٍ الْحَسَنِ بْنِ عَلِيِّ الرَّكِيِّ النَّاصِحِ

سلام بر یاوران ابامحمد حسن بن علی، آن پارسای خیرخواه!

السَّلَامُ عَلَيْكُمْ يَا أَنْصَارَ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ

سلام بر یاوران اباعبدالله الحسین!

بِأَبِي أَنْتُمْ وَأُمِّي طِبْتُمْ وَطَابَتِ الْأَرْضُ الَّتِي فِيهَا دُفِنْتُمْ

پدرم و مادرم به فدایتان! پاکیزه شدید و پاکیزه شد زمینی که در آن دفن شده اید.

وَفُزْتُمْ فَوْزًا عَظِيمًا فَيَا لَيْتَنِي كُنْتُ مَعَكُمْ فَأَفُوزَ مَعَكُمْ (1)

به رستگاری بزرگی رسیدید. کاش من هم با شما بودم و رستگار می شدم.

ص: 10

1. امام حسین (علیه السلام) فرمود: هر کس وارد قبرستان شود و این دعا را بخواند، خداوند به تعداد خلائقی که از زمان آدم تا قیام قیامت آفریده است، برای او حسنات می نویسد:

اللَّهُمَّ رَبِّ هَذِهِ الْأَرْوَاحِ الْفَانِيَةِ وَالْأَجْسَادِ الْبَالِيَةِ وَالْعِظَامِ النَّخِرَةِ الَّتِي خَرَجَتْ مِنَ الدُّنْيَا وَهِيَ بِكَ مُؤْمَنَةٌ أَدْخِلْ عَلَيْهِمْ رَوْحاً مِنْكَ وَسَلَاماً
مِنِّي. (1)

خدایا! بر این ارواح فناپذیر و پیکرهای پوسیده و استخوان های متلاشی که به تو ایمان داشته اند و از دنیا رفته اند، رحمتی از جانب خود و سلامی از جانب من برسان.

2. از امام صادق (علیه السلام) روایت شده است که وقتی به قبرستان می روید، بگویید:

اللَّهُمَّ جَافِ الْأَرْضِ عَنْ جُنُوبِهِمْ

خدایا! زمین را در پیرامون آن ها گسترده ساز.

ص: 11

1- . رُوِيَ عَنِ الْحُسَيْنِ بْنِ عَلِيٍّ عَلَيْهِ السَّلَامُ قَالَ: مَنْ دَخَلَ الْمَقَابِرَ فَقَالَ اللَّهُمَّ رَبِّ هَذِهِ الْأَرْوَاحِ الْفَانِيَةِ ... كَتَبَ اللَّهُ لَهُ بِعَدَدِ الْخَلْقِ مِنْ لَدُنْ
آدَمَ إِلَيَّ أَنْ تَقُومَ السَّاعَةُ حَسَنَاتٍ. مستدرک الوسائل، ج 2، ص 373.

وَصَاعِدُ إِلَيْكَ أَرْوَاحَهُمْ

و ارواح آنان را به سوی خود بالا ببر.

وَلَقَهُمْ مِنْكَ رِضْوَانًا

و رضوان و خشنودی خود را شامل حال شان گردان.

وَأَسْكِنُ إِلَيْهِمْ مِنْ رَحْمَتِكَ مَا نَصَلُ بِهِ وَحَدَّتْهُمْ وَتُونُسُ وَحَسَّتْهُمْ

و رحمتی از جانب خود بر آنان فرود آور که از تنهایی درآیند و وحشت شان از بین برود.

إِنَّكَ عَلَيَّ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ. (1)

به راستی که تو بر هر کاری توانا هستی.

چهارم: هدیه برای اموات

علاوه بر خیرات و صدقات، یکی از دل انگیزترین بهترین هدیه ها به ارواح مؤمنین، قرائت قرآن است که حضرات معصومین (علیهم السلام) بدان سفارش کرده اند.

ص: 12

1. پیامبر گرامی اسلام (صلی الله علیه وآله) می فرماید: اگر کسی در قبرستان مسلمانان، آیه ای از قرآن را قرائت کند، ثواب هفتاد پیامبر به او داده می شود. (1)
2. از امام صادق (علیه السلام) روایت شده است که اگر کسی در قبرستان، یازده مرتبه سوره «قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ» را بخواند و ثوابش را به روح اموات هدیه کند، خداوند به عدد مردگان، به او ثواب و پاداش می دهد. (2)
3. پیامبر اسلام (صلی الله علیه وآله) سفارش فرموده است که در قبرستان، آیه الكرسي (3) و سوره یاسین (4) خوانده شود و ثوابش به اهل قبور هدیه گردد.

ص: 13

-
- 1- . قَالَ رَسُولُ اللَّهِ مَنْ قَرَأَ آيَةً مِنْ كِتَابِ اللَّهِ فِي مَقْبَرَةٍ مِنْ مَقَابِرِ الْمُسْلِمِينَ أَعْطَاهُ اللَّهُ ثَوَابَ سَبْعِينَ نَبِيًّا. بحار الأنوار، ج 99، ص 300.
 - 2- . إِذَا كُنْتَ بَيْنَ الْقُبُورِ فَأَقْرَأْ قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ إِحْدَى عَشْرَةَ مَرَّةً وَاهْدِ ذَلِكَ لَهُمْ. فَقَدْ رُوِيَ أَنَّ اللَّهَ يُثِيبُهُ عَلَى عَدَدِ الْأَمْوَاتِ. سفينة البحار، ج 7، ص 191.
 - 3- . مستدرک الوسائل، ج 2، ص 341.
 - 4- . عده الداعی و نجاح الساعی، ص 146.

آداب مربوط به زیارت میت خاص

یکم: آداب حضور در کنار آرامگاه

در احادیث معصومین (علیهم السلام) آمده است:

1. پایین پای میت، به منزله درب وردی قبر است. پس هنگام رفتن به سوی آرامگاه، از طرف پای میت وارد شو، نه سر میت. (1)

2. وقتی نگاهت به قبر افتاد، بگو:

اللَّهُمَّ اجْعَلْهَا رَوْضَةً مِنْ رِيَاضِ الْجَنَّةِ وَلَا تَجْعَلْهَا حُفْرَةً مِنْ حُفْرِ النَّيرانِ. (2)

خدایا! این قبر را باغی از باغ های بهشت گردان و آن را گودالی از آتش قرار نده.

ص: 14

1- . قَالَ النَّبِيُّ لِكُلِّ شَيْءٍ بَابٌ وَبَابُ الْقَبْرِ عِنْدَ رِجْلِ الْمَيِّتِ. مستدرک الوسائل، ج 2، ص 318.

2- . فقه الرضا علیه السلام، ص 170. این مسأله اختلافی است و کسانی همچون صاحب مستدرک، نظرشان بر اطلاق روایت است؛ یعنی خواندن این دعا، اختصاص به زمان دفن ندارد.

3. کنار قبر و در حالی که رو به قبله هستی بنشین. (1)

4. بر روی آرامگاه، آب پاش. تا زمانی که رطوبت باقی است، عذاب از صاحب قبر برداشته می شود. (2)

5. برای ریختن آب، رو به قبله بایست و از قسمت سر شروع کن و تا پایین پا آب بریز و سپس به چهار طرف و وسط قبر آب پاش. (3)

ص: 15

1- . أَبَا جَعْفَرٍ عَلَيْهِ السَّلَامُ يَقُولُ مَنْ زَارَ قَبْرَ أَخِيهِ الْمُؤْمِنِ فَجَلَسَ عِنْدَ قَبْرِهِ وَاسْتَقْبَلَ الْقِبْلَةَ وَوَضَعَ يَدَهُ عَلَى الْقَبْرِ وَقَرَأَ... رجال كشي، ص 564. روضه المتقين جلد 1 ص 469

2- . عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ عَلَيْهِ السَّلَامُ فِي رَشِّ الْمَاءِ عَلَى الْقَبْرِ قَالَ يَتَجَافَى عَنْهُ الْعَذَابُ مَا دَامَ النَّدَى فِي التُّرَابِ. كافي، ج 3، ص 200. این مسأله اختلافی است و کسانی همچون صاحب مستدرک، نظرشان بر اطلاق روایت است؛ یعنی آب ریختن بر روی قبر، اختصاص به زمان دفن ندارد.

3- . عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ عَلَيْهِ السَّلَامُ قَالَ: السُّنَّةُ فِي رَشِّ الْمَاءِ عَلَى الْقَبْرِ أَنْ يَسْتَقْبَلَ الْقِبْلَةَ وَيَبْدَأُ مِنْ عِنْدِ الرَّأْسِ إِلَى عِنْدِ الرَّجْلِ ثُمَّ يَدُورَ عَلَى الْقَبْرِ مِنَ الْجَانِبِ الْأَخْرَى ثُمَّ يَرشُّ عَلَى وَسَطِ الْقَبْرِ فَكَذَلِكَ السُّنَّةُ فِيهِ. مستدرک الوسائل، ج 2، ص 336.

6. هنگام خواندن قرآن و دعا و فاتحه، دست بر روی آرامگاه بگذار. (1) (این کار به سفارش معصومین (علیهم السلام) است؛ اما در مورد کوبیدن سنگ بر روی قبر، هیچ دستور دینی وجود ندارد.)

دوم: دعا برای صاحب آرامگاه

1. رو به سوی قبله کن و دست بر روی آرامگاه بگذار و بگو:

اللَّهُمَّ ارْحَمْ غُرْبَتَهُ وَصِلْ وَحَدَّتَهُ

خدایا! بر غربت او رحم کن و او را از تنهایی برهان.

وَءَانِسْ وَحَشَّتَهُ، وَءَامِنْ رَوْعَتَهُو در وحشت و دلتنگی اش همدم او باش و ترسش را تبدیل به ایمنی گردان.

وَ أَسْكِنْ إِلَيْهِ مِنْ رَحْمَتِكَ رَحْمَةً يَسْتَعْنِي بِهَا عَنْ رَحْمَةِ مَنْ سِوَاكَ

و از جانب خودت رحمتی بر او فرست که از رحمت غیر تویی نیاز شود.

وَ الْحَقُّ بِمَنْ كَانَ يَتَوَلَّاهُ. (2)

ص: 16

1- . وسائل الشیعة، ج 3، ص 227.

2- . فقه الرضا علیه السلام، ص 173.

و او را به کسانی که دوست شان دارد، ملحق نما.

2. سه بار این جمله را بگو تا عذاب از صاحب قبر برداشته شود:

اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ بِحَقِّ مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ أَلَّا تُعَذِّبَ هَذَا الْمَيِّتَ. (1) خدایا! به حق محمد و آل محمد (صلی الله علیه وآله) از تو می خواهم که این میت را عذاب نکنی.

سوم: هدیه به صاحب آرامگاه

1. در میان مسلمانان مرسوم است که هنگام زیارت قبور، سوره حمد و قل هو الله احد را می خوانند؛ که کاری نیک و پسندیده است. علاوه بر این دو سوره، هر آیه و سوره ای از قرآن که بر مزار مردگان خوانده شود، ثواب دارد و نوری برای صاحب قبر و حسنه ای برای زائر است. (2)

ص: 17

1- . عَنِ النَّبِيِّ أَنَّهُ قَالَ: مَا مِنْ أَحَدٍ يَقُولُ عِنْدَ قَبْرِ مَيِّتٍ ثَلَاثَ مَرَّاتٍ اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ بِحَقِّ مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ أَلَّا تُعَذِّبَ هَذَا الْمَيِّتَ إِلَّا دَفَعَ اللَّهُ عَنْهُ الْعَذَابَ إِلَيَّ يَوْمَ الْقِيَامَةِ. مستدرک الوسائل، ج 2، ص 373.

2- . بحار الأنوار، ج 99، ص 300.

2. از امام صادق(علیه السلام) نقل شده است که در کنار قبر مؤمن، سه بار سوره حمد، فلق، ناس، اخلاص و آیه الكرسي خوانده شود و هفت مرتبه سوره قدر. (1)

آیات و سوره های قرآن

آیه الكرسي

پیامبر اسلام(صلی الله علیه وآله) فرمود: اگر کسی آیه الكرسي را بخواند و ثوابش را به اهل قبور هدیه کند، خداوند گناه آنان را می بخشد؛ ثواب آن را به تک تک اموات می رساند؛ از هر حرف آن، فرشته ای خلق می کند که تا قیامت، برای قاری تسبیح بگویند؛ و ثواب هفتاد پیامبر برای او نوشته می شود. (2)

ص: 18

-
- 1- . بحار الأنوار، ج 99، ص 298.
 - 2- . قَالَ رَسُولُ اللَّهِ إِذَا قَرَأَ الْمُؤْمِنُ آيَةَ الْكُرْسِيِّ وَجَعَلَ ثَوَابَ قِرَائَتِهِ لِأَهْلِ الْقُبُورِ أَدْخَلَهُ اللَّهُ تَعَالَى قَبْرَ كُلِّ مَيِّتٍ وَ يَرْفَعُ اللَّهُ لِلْقَارِي دَرَجَةً سَبْعِينَ نَبِيًّا وَ خَلَقَ اللَّهُ مِنْ كُلِّ حَرْفٍ مَلَكًا يُسَبِّحُ لَهُ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ. وَقَالَ: مَنْ قَرَأَهَا وَ جَعَلَ ثَوَابَهَا لِأَهْلِ الْقُبُورِ غَفَرَ اللَّهُ ذُنُوبَهُمْ إِلَّا أَنْ يَكُونَ عَشَّارًا. مستدرک الوسائل، ج 2، ص 341.

اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الْحَيُّ الْقَيُّومُ لَا تَأْخُذُهُ سِنَّةٌ وَلَا نَوْمٌ لَهُ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ مَنْ ذَا الَّذِي يَشْفَعُ عِنْدَهُ إِلَّا بِإِذْنِهِ يَعْلَمُ مَا بَيْنَ أَيْدِيهِمْ وَمَا خَلْفَهُمْ وَلَا يُحِيطُونَ بِشَيْءٍ مِنْ عِلْمِهِ إِلَّا بِمَا شَاءَ وَسِعَ كُرْسِيُّهُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ وَلَا يَئُودُهُ حِفْظُهُمَا وَهُوَ الْعَلِيُّ الْعَظِيمُ (0)
لَا إِكْرَاهَ فِي الدِّينِ قَدْ تَبَيَّنَ الرُّشْدُ مِنَ الْغَيِّ فَمَنْ يَكْفُرْ بِالطَّاغُوتِ وَيُؤْمِنْ بِاللَّهِ فَقَدِ اسْتَمْسَكَ بِالْعُرْوَةِ الْوُثْقَى لَا انْفِصَامَ لَهَا وَاللَّهُ سَمِيعٌ عَلِيمٌ
(0) اللَّهُ وَلِيُّ الَّذِينَ آمَنُوا يُخْرِجُهُمْ مِنَ الظُّلُمَاتِ إِلَى النُّورِ وَالَّذِينَ كَفَرُوا أَوْلِيَاؤُهُمُ الطَّاغُوتُ يُخْرِجُونَهُمْ مِنَ النُّورِ إِلَى الظُّلُمَاتِ أُولَئِكَ أَصْحَابُ النَّارِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ (0)

از حضرات معصومین (علیهم السلام) نقل شده است که هر کس در کنار قبر مؤمنی بنشیند و دست بر آرامگاه بگذارد و هفت مرتبه سوره قدر را بخواند، خداوند متعال، او و صاحب قبر را می بخشد و از وحشتقیامت ایمن می دارد. (1) و فرشته ای را می فرستد تا کنار آن قبر، عبادت خدا را به جا آورد و ثواب عبادت آن فرشته، برای میت نوشته شود. هنگام محشور شدن از قبر نیز، خداوند به وسیله آن فرشته، همه ترس های قیامت را از او دور می کند تا وارد بهشت گردد. (2)

ص: 20

1- . عَنِ الرَّضَا عَلَيْهِ السَّلَامُ قَالَ مَنْ أَتَى قَبْرَ أَخِيهِ ثُمَّ وَضَعَ يَدَهُ عَلَى الْقَبْرِ وَقَرَأَ إِنَّا أَنْزَلْنَاهُ فِي لَيْلَةِ الْقَدْرِ سَبْعَ مَرَّاتٍ أَمِنَ يَوْمَ الْفَزَعِ الْأَكْبَرِ أَوْ يَوْمَ الْفَزَعِ. كافي، ج 3، ص 229؛ وسائل الشيعة، ج 3، ص 227.

2- . عَنِ الْمُفَضَّلِ قَالَ قَالَ: مَنْ قَرَأَ إِنَّا أَنْزَلْنَاهُ عِنْدَ قَبْرِ مُؤْمِنٍ سَبْعَ مَرَّاتٍ بَعَثَ اللَّهُ إِلَيْهِ مَلَكًا يَعْبُدُ اللَّهَ عِنْدَ قَبْرِهِ وَيُكْتَبُ لَهُ وَلِلْمَيِّتِ ثَوَابُ مَا يَعْمَلُ ذَلِكَ الْمَلِكُ فَإِذَا بَعَثَهُ اللَّهُ مِنْ قَبْرِهِ لَمْ يَمَرَّ عَلَيَّ هَوْلٌ إِلَّا صَرَفَهُ اللَّهُ عَنْهُ بِذَلِكَ الْمَلِكِ الْمُوَكَّلِ حَتَّى يَدْخُلَهُ اللَّهُ بِهِ الْجَنَّةَ. كامل الزيارات، ص 322.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

إِنَّا أَنْزَلْنَاهُ فِي لَيْلَةِ الْقَدْرِ (1) وَمَا أَدْرَاكَ مَا لَيْلَةُ الْقَدْرِ (2) لَيْلَةُ الْقَدْرِ خَيْرٌ مِنْ أَلْفِ شَهْرٍ (3) تَنْزِيلُ الْمَلَائِكَةِ وَالرُّوحِ فِيهَا بِإِذْنِ رَبِّهِمْ مِنْ كُلِّ أَمْرٍ
(4) سَلَامٌ هِيَ حَتَّىٰ مَطْلَعِ الْفَجْرِ (5)

سوره فلق

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ الْفَلَقِ (1) مِنْ شَرِّ مَا خَلَقَ (2) وَمِنْ شَرِّ غَاسِقٍ إِذَا وَقَبَ (3) وَمِنْ شَرِّ النَّفَّاثَاتِ فِي الْعُقَدِ (4) وَمِنْ شَرِّ حَاسِدٍ إِذَا حَسَدَ (5)

ص: 21

سوره ناس

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

قُلْ اَعُوذُ بِرَبِّ النَّاسِ (1) مَلِكِ النَّاسِ (2) اِلٰهِ النَّاسِ (3) مِنْ شَرِّ الْوَسْوَاسِ الْخَنَّاسِ (4) الَّذِي يُّوسْوِسُ فِي صُدُوْرِ النَّاسِ (5) مِنْ الْجَنَّةِ وَ النَّاسِ (6)

سوره ملك

طبق فرموده پیامبر (صلی الله علیه وآله)، سوره ملك نجات بخش است و خواندن آن در کنار آرامگاه، موجب نجاتمیت از عذاب می شود(1)و

ص: 22

1- . قَالَ ابْنُ عَبَّاسٍ: إِنَّ رَجُلًا ضَرَبَ خِبَاءَهُ عَلَي قَبْرِ وَلَمْ يَعْلَمْ أَنَّهُ قَبْرٌ فَقَرَأَ تَبَارَكَ الَّذِي بِيَدِهِ الْمُلْكُ فَسَمِعَ صَائِحًا يَقُولُ هِيَ الْمُنْجِيَةُ فَذَكَرَ ذَلِكَ لِرَسُولِ اللَّهِ فَقَالَ هِيَ الْمُنْجِيَةُ مِنْ عَذَابِ الْقَبْرِ. دعوات راوندي، ص 279.

سريع ترین هديه اي است كه به ميت می رسد و موجب آرامش او می شود. (1)

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

تَبَارَكَ الَّذِي بِيَدِهِ الْمُلْكُ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ (1) الَّذِي خَلَقَ الْمَوْتَ وَالْحَيَاةَ لِيَبْلُوَكُمْ أَيُّكُمْ أَحْسَنُ عَمَلًا وَهُوَ الْعَزِيزُ الْغَفُورُ (2) الَّذِي خَلَقَ سَبْعَ سَمَاوَاتٍ طِبَاقًا مَّا تَرَى فِي خَلْقِ الرَّحْمٰنِ مِنْ تَفَٰوُتٍ فَارْجِعِ الْبَصَرَ هَلْ تَرَى مِنْ فُطُورٍ (3) ثُمَّ ارْجِعِ الْبَصَرَ كَرَّتَيْنِ يَنْقَلِبْ إِلَيْكَ الْبَصَرُ حَاسِئًا وَهُوَ حَسِيرٌ (4) وَلَقَدْ زَيَّنَّا السَّمَاءَ الدُّنْيَا بِمَصَابِيحٍ وَجَعَلْنَاهَا رُجُومًا لِلشَّيَاطِينِ وَأَعْتَدْنَا لَهُمْ عَذَابَ السَّعِيرِ (5) وَلِلَّذِينَ كَفَرُوا بِرَبِّهِمْ عَذَابُ جَهَنَّمَ وَأَبْسَ الْمَصِيرُ (6) إِذَا أُلْقُوا فِيهَا سَمِعُوا لَهَا شَهيقًا وَهِيَ تَفُورُ

ص: 23

1- . من قراها و أهداها إلي إخوانه أسرع إليهم كالبرق الخاطف و خفت عنهم ما هم فيه و أنستهم في قبورهم. البرهان في تفسير القرآن، ج 5، ص 434.

(7) تَكَادُ تَمَيِّزُ مِنَ الْغَيْظِ ^{صَلِّ} كَلَّمَا الْقَيْ فِيهَا فَوَجَّ سَأَلَهُمْ خَزَنَتُهَا أَلَمْ يَأْتِكُمْ نَذِيرٌ (8) قَالُوا بَلَىٰ قَدْ جَاءَنَا نَذِيرٌ فَكَذَّبْنَا وَقُلْنَا مَا نَزَّلَ اللَّهُ مِنْ شَيْءٍ إِنْ أَنْتُمْ إِلَّا فِي ضَلَالٍ كَبِيرٍ (9) وَقَالُوا لَوْ كُنَّا نَسْمَعُ أَوْ نَعْقِلُ مَا كُنَّا فِي أَصْحَابِ السَّعِيرِ (10) فَاعْتَرَفُوا بِذَنبِهِمْ فَسُحِقًا لِأَصْحَابِ السَّعِيرِ (11) إِنَّ الَّذِينَ يَخْشَوْنَ رَبَّهُم بِالْغَيْبِ لَهُمْ مَغْفِرَةٌ وَأَجْرٌ كَبِيرٌ (12) وَأَسِرُوا قَوْلَكُمْ أَوْ اجْهَرُوا بِهِ ^{صَلِّ} إِنَّهُ عَلِيمٌ بِذَاتِ الصُّدُورِ (13) أَلَا يَعْلَمُ مَنْ خَلَقَ وَهُوَ اللَّطِيفُ الْخَبِيرُ (14) هُوَ الَّذِي جَعَلَ لَكُمُ الْأَرْضَ ذَلُولًا فَامْشُوا فِي مَنَاكِبِهَا وَكُلُوا مِنْ رِزْقِهِ ^{صَلِّ} وَإِلَيْهَا تُشْرُونَ (15) أَمْ أَنْتُمْ مَنْ فِي السَّمَاءِ أَنْ يَخْسِفَ بِكُمُ الْأَرْضَ فَإِذَا هِيَ تَمُورُ (16) أَمْ أَنْتُمْ مَنْ فِي السَّمَاءِ أَنْ يُرْسِلَ عَلَيْكُمْ حَاصِبًا ^{صَلِّ} فَسْتَعْلَمُونَ كَيْفَ نَذِيرِ (17) وَلَقَدْ كَذَّبَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ فَكَيْفَ كَانَ نَكِيرِ (18) أَوَلَمْ يَرَوْا إِلَى الطَّيْرِ فَوْقَهُمْ

صَافَاتٍ وَيَقْبِضْنَ ۗ مَا يُمْسِكُهُنَّ إِلَّا الرَّحْمَنُ ۗ إِنَّهُ بِكُلِّ شَيْءٍ بَصِيرٌ (19) أَمَّنْ هَذَا الَّذِي هُوَ جُنْدٌ لَكُمْ يَنْصَرُّكُمْ مِنْ دُونِ الرَّحْمَنِ ۗ إِنَّ الْكَافِرِينَ
إِلَّا فِي غُرُورٍ (20) أَمَّنْ هَذَا الَّذِي يَرْزُقُكُمْ إِنْ أَمْسَكَ رِزْقَهُ ۗ بَلْ لَجُّوا فِي عُتُوٍّ وَنُفُورٍ (21) أَفَمَنْ يَمْشِي مُكِبًّا عَلَىٰ وَجْهِهِ أَهْدَىٰ أَمَّنْ يَمْشِي سَوِيًّا
عَلَىٰ صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ (22) قُلْ هُوَ الَّذِي أَنْشَأَكُمْ وَجَعَلَ لَكُمُ السَّمْعَ وَالْأَبْصَارَ وَالْأَفْئِدَةَ ۗ قَلِيلًا مَّا تَشْكُرُونَ (23) قُلْ هُوَ الَّذِي ذَرَأَكُمْ فِي
الْأَرْضِ وَإِلَيْهِ تُحْشَرُونَ (24) وَيَقُولُونَ مَتَىٰ هَذَا الْوَعْدُ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ (25) قُلْ إِنَّمَا الْعِلْمُ عِنْدَ اللَّهِ وَإِنَّمَا أَنَا نَذِيرٌ مُبِينٌ (26) فَلَمَّا رَأَوْهُ زُلْفَةً
سَيَّئَتْ وَجُوهُ الَّذِينَ كَفَرُوا وَقِيلَ هَذَا الَّذِي كُنْتُمْ بِهِ تَدَّعُونَ (27) قُلْ أَرَأَيْتُمْ إِنْ أَهْلَكَنِيَ اللَّهُ وَمَنْ مَعِيَ أَوْ رَحِمَنَا فَمَنْ يُجِيرُ الْكَافِرِينَ مِنْ عَذَابٍ
أَلِيمٍ (28) قُلْ هُوَ الرَّحْمَنُ أَمَّنَّا بِهِ وَعَلَيْهِ تَوَكَّلْنَا ۖ فَسْتَعْلَمُونَ مَنْ هُوَ

فِي ضَلَالٍ مُّبِينٍ (29) قُلْ أَرَأَيْتُمْ إِنْ أَصْبَحَ مَاؤُكُمْ غَوْرًا فَمَنْ يَأْتِيكُمْ بِمَاءٍ مَعِينٍ (30)

سوره ياسين

پیامبر گرامی اسلام (صلی الله علیه وآله) فرمود: اگر کسی در قبرستان، سوره یاسین بخواند و ثوابش را به اهل قبور هدیه کند، مردگان در آن روز سبک می شوند و برای خود او نیز به تعداد مردگان قبرستان، ثواب نوشته می شود. (1)

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

یس (1) وَالْقُرْآنِ الْحَكِيمِ (2) إِنَّكَ لَمِنَ الْمُرْسَلِينَ (3) عَلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ (4) تَنْزِيلَ الْعَزِيزِ الرَّحِيمِ (5) لِيُنذِرَ قَوْمًا مَّا أُنذِرَ آبَاؤُهُمْ فَهُمْ غَافِلُونَ (6) لَقَدْ حَقَّ

ص: 26

1- . رُوِيَ عَنِ النَّبِيِّ مَنْ دَخَلَ الْمَقَابِرَ فَقَرَأَ سُورَةَ يَسْ خَفَّفَ اللَّهُ عَنْهُمْ يَوْمَئِذٍ وَ كَانَ لَهُ بِعَدَدِ مَنْ فِيهَا حَسَنَاتٍ. عدة الداعي و نجاح الساعي، ص 146.

الْقَوْلُ عَلَى أَكْثَرِهِمْ فَهُمْ لَا يُؤْمِنُونَ (7) إِنَّا جَعَلْنَا فِي أَعْنَاقِهِمْ أَغْلَالًا فَهِيَ إِلَى الْأَذْقَانِ فَهُمْ مُقْمَحُونَ (8) وَجَعَلْنَا مِنْ بَيْنِ أَيْدِيهِمْ سَدًّا وَمِنْ خَلْفِهِمْ سَدًّا فَأَغْشَيْنَاهُمْ فَهُمْ لَا يُبْصِرُونَ (9) وَسَاءَ عَلَيْهِمْ أَنْذَرْتَهُمْ أَمْ لَمْ تُنذِرْهُمْ لَا يُؤْمِنُونَ (10) إِنَّمَا تُنذِرُ مَنِ اتَّبَعَ الذُّكْرَ وَخَشِيَ الرَّحْمَنَ بِالْغَيْبِ فَبَشِّرْهُ بِمَغْفِرَةٍ وَأَجْرٍ كَرِيمٍ (11) إِنَّا نَحْنُ نُحْيِي الْمَوْتَى وَنَكْتُبُ مَا قَدَّمُوا وَآثَرَهُمْ وَكُلَّ شَيْءٍ أَحْصَيْنَاهُ فِي إِمَامٍ مُبِينٍ (12) وَاصْرَبْ لَهُمْ مَثَلًا أَصْحَابَ الْقَرْيَةِ إِذْ جَاءَهَا الْمُرْسَلُونَ (13) إِذْ أَرْسَلْنَا إِلَيْهِمُ اثْنَيْنِ فَكَذَّبُوهُمَا فَعَزَّزْنَا بِثَالِثٍ فَقَالُوا إِنَّا إِلَيْكُمْ مُرْسَلُونَ (14) قَالُوا مَا أَنْتُمْ إِلَّا بَشَرٌ مِثْلُنَا وَمَا أَنْزَلَ الرَّحْمَنُ مِنْ شَيْءٍ إِنْ أَنْتُمْ إِلَّا تَكْذِبُونَ (15) قَالُوا رَبُّنَا يَعْلَمُ إِنَّا إِلَيْكُمْ لَمُرْسَلُونَ (16) وَمَا عَلَيْنَا إِلَّا الْبَلَاغُ الْمُبِينُ (17) قَالُوا إِنَّا تَطَيَّرْنَا بِكُمْ لَئِن لَمْ نَنْتَهُوا لَنَرْجُمَنَّكُمْ وَلِيَمْسَسَنَّكُمْ مِنَّا عَذَابٌ أَلِيمٌ

(18) وَالْوَاطِئِكُمْ مَعَكُمْ أَنِذِرْتُمْ بَلْ أَنْتُمْ قَوْمٌ مُّسْرِفُونَ (19) وَجَاءَ مِنْ أَقْصَى الْمَدِينَةِ رَجُلٌ يَسْعَى قَالَ يَا قَوْمِ اتَّبِعُوا الْمُرْسَلِينَ (20) اتَّبِعُوا مَنْ لَا يَسْأَلُكُمْ أَجْرًا وَهُمْ مُّهْتَدُونَ (21) وَمَا لِي لَا أَعْبُدُ الَّذِي فَطَرَنِي وَإِلَيْهِ تُرْجَعُونَ (22) أَأَتَّخِذُ مِنْ دُونِهِ آلِهَةً إِنْ يُرِدْنِ الرَّحْمَنُ بِضُرٍّ لَا تُغْنِ عَنِّي شَفَاعَتُهُمْ شَيْئًا وَلَا يُنْقِذُونِ (23) إِنِّي إِذَا لَفِي ضَلَالٍ مُّبِينٍ (24) إِنِّي آمَنْتُ بِرَبِّكُمْ فَاسْمِعُونِ (25) قِيلَ ادْخُلِ الْجَنَّةَ قَالَ يَا لَيْتَ قَوْمِي يَعْلَمُونَ (26) بِمَا غَفَرَ لِي رَبِّي وَجَعَلَنِي مِنَ الْمُكْرَمِينَ (27) وَمَا أَنْزَلْنَا عَلَى قَوْمِهِ مِنْ بَعْدِهِ مِنْ جُنْدٍ مِنَ السَّمَاءِ وَمَا كُنَّا مُنْزِلِينَ (28) إِنْ كَانَتْ إِلَّا صَيْحَةً وَاحِدَةً فَإِذَا هُمْ خَامِدُونَ (29) يَا حَسْرَةً عَلَى الْعِبَادِ مَا يَأْتِيهِمْ مِنْ رَسُولٍ إِلَّا كَانُوا بِهِ يَسْتَهْزِئُونَ (30) أَلَمْ يَرَوْا كَمْ أَهْلَكْنَا قَبْلَهُمْ مِنَ الْقُرُونِ أَنَّهُمْ إِلَيْهِمْ لَا يَرْجِعُونَ (31) وَإِنْ كُلُّ لَمَّا جَمِيعٌ لَدَيْنَا

مُحْضَرُونَ (32) وَ آيَةٌ لَهُمْ الْأَرْضُ الْمَمِيَّةُ أَحْيَيْنَاهَا وَأَخْرَجْنَا مِنْهَا حَبًّا فَمِنْهُ يَأْكُلُونَ (33) وَ جَعَلْنَا فِيهَا جَنَّاتٍ مِنْ نَخِيلٍ وَأَعْنَابٍ وَفَجَّرْنَا فِيهَا مِنَ الْعُيُونِ (34) لِيَأْكُلُوا مِنْ ثَمَرِهِ وَ مَا عَمِلَتْهُ أَيْدِيهِمْ أَفَلَا يَشْكُرُونَ (35) سُبْحَانَ الَّذِي خَلَقَ الْأَزْوَاجَ كُلَّهَا مِمَّا تُثَبِّتُ الْأَرْضُ وَ مِنْ أَنْفُسِهِمْ وَ مِمَّا لَا يَعْلَمُونَ (36) وَ آيَةٌ لَهُمُ اللَّيْلُ نَسْلَخُ مِنْهُ النَّهَارَ فَإِذَا هُمْ مُظْلِمُونَ (37) وَ الشَّمْسُ تَجْرِي لِمُسْتَقَرٍّ لَهَا ذَلِكَ تَقْدِيرُ الْعَزِيزِ الْعَلِيمِ (38) وَ الْقَمَرَ قَدَرْنَا مَنَازِلَ حَتَّىٰ عَادَ كَالْعُرْجُونِ الْقَدِيمِ (39) لَا الشَّمْسُ يَنْبَغِي لَهَا أَنْ تُدْرِكَ الْقَمَرَ وَ لَا اللَّيْلُ سَابِقُ النَّهَارِ وَ كُلٌّ فِي فَلَكٍ يَسْبَحُونَ (40) وَ آيَةٌ لَهُمْ أَنَّا حَمَلْنَا ذُرِّيَّتَهُمْ فِي الْفُلِكِ الْمَسْحُونِ (41) وَ خَلَقْنَا لَهُمْ مِنْ مِثْلِهِ مَا يَرْكَبُونَ (42) وَ إِن نَشَأْ نُغْرِقْهُمْ فَلَا صَرِيخَ لَهُمْ وَ لَا هُمْ يُنْقَذُونَ (43) إِلَّا رَحْمَةً مِنَّا وَ مَتَاعًا إِلَىٰ حِينٍ (44) وَ إِذَا قِيلَ

لَهُمْ اتَّقُوا مَا بَيْنَ أَيْدِيكُمْ وَ مَا خَلْفَكُمْ لَعَلَّكُمْ تُرْحَمُونَ (45) وَ مَا تَأْتِيهِمْ مِنْ آيَةٍ مِنْ آيَاتِ رَبِّهِمْ إِلَّا كَانُوا عَنْهَا مُعْرِضِينَ (46) وَإِذَا قِيلَ لَهُمْ
انْفِقُوا مِمَّا رَزَقَكُمُ اللَّهُ قَالِ الَّذِينَ كَفَرُوا لِلَّذِينَ آمَنُوا أَنْطَعِمُ مَنْ لَوْ يَشَاءُ اللَّهُ أَطْعَمَهُ إِنْ أَنْتُمْ إِلَّا فِي ضَلَالٍ مُبِينٍ (47) وَيَقُولُونَ مَتَى هَذَا الْوَعْدُ
إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ (48) مَا يَنْظُرُونَ إِلَّا صَيْحَةً وَاحِدَةً تَأْخُذُهُمْ وَ هُمْ يَخِصِّمُونَ (49) فَلَا يَسْتَعْطِیْعُونَ تَوْصِيَةً وَ لَا إِلَى أَهْلِهِمْ يَرْجِعُونَ (50) وَ
نُفِخَ فِي الصُّورِ فَإِذَا هُمْ مِنَ الْأَجْدَاثِ إِلَى رَبِّهِمْ يَنْسِلُونَ (51) قَالُوا يَا وَيْلَنَا مَنْ بَعَثَنَا مِنْ مَرْقَدِنَا هَذَا مَا وَعَدَ الرَّحْمَنُ وَ صَدَقَ الْمُرْسَلُونَ
(52) إِنْ كَانَتْ إِلَّا صَيْحَةً وَاحِدَةً فَإِذَا هُمْ جَمِيعٌ لَدَيْنَا مُحْضَرُونَ (53) فَالْيَوْمَ لَا تُظَلَمُ نَفْسٌ شَيْئًا وَ لَا تُجْزَوْنَ إِلَّا مَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ (54) إِنْ
أَصْحَابَ الْجَنَّةِ الْيَوْمَ فِي شُغْلٍ فَاكِهِونَ (55) هُمْ وَ أَزْوَاجُهُمْ فِي ظِلَالٍ عَلَى الْأَرَائِكِ

مُتَكِبُونَ (56) لَهُمْ فِيهَا فَاكِهَةٌ وَ لَهُمْ مَا يَدَّعُونَ (57) سَلَامٌ قَوْلًا مِنْ رَبِّ رَحِيمٍ (58) وَ اِمْتَاذُوا الْيَوْمَ أَيُّهَا الْمُجْرِمُونَ (59) أَلَمْ أَعْهَدِ إِلَيْكُمْ يَا بَنِي آدَمَ أَنْ لَا تَعْبُدُوا الشَّيْطَانَ إِنَّهُ لَكُمْ عَدُوٌّ مُبِينٌ (60) وَ أَنْ اعْبُدُونِي هَذَا صِرَاطٌ مُسْتَقِيمٌ (61) وَلَقَدْ أَضَلَّ مِنْكُمْ جِبَلًا كَثِيرًا أَفَلَمْ تَكُونُوا تَعْقِلُونَ (62) هَذِهِ جَهَنَّمُ الَّتِي كُنْتُمْ تُوعَدُونَ (63) اصْلَوْهَا الْيَوْمَ بِمَا كُنْتُمْ تَكْفُرُونَ (64) الْيَوْمَ نَخْتِمُ عَلَى أَفْوَاهِهِمْ وَ تُكَلِّمُنَا أَيْدِيهِمْ وَ تَشْهَدُ أَرْجُلُهُمْ بِمَا كَانُوا يَكْسِبُونَ (65) وَ لَوْ نَشَاءُ لَطَمَسْنَا عَلَى أَعْيُنِهِمْ فَاسْتَبَقُوا الصِّرَاطَ فَأَنَّى يُبْصِرُونَ (66) وَ لَوْ نَشَاءُ لَمَسَخْنَاهُمْ عَلَى مَكَاتَتِهِمْ فَمَا اسْتَطَاعُوا مُضِيًّا وَ لَا يَرْجِعُونَ (67) وَ مَنْ نَعَمَّرَهُ نُنكَسْهُ فِي الْخَلْقِ أَفَلَا يَعْقِلُونَ (68) وَ مَا عَلَّمْنَاهُ الشُّعْرَ وَ مَا يَنْبَغِي لَهُ إِنْ هُوَ إِلَّا ذِكْرٌ وَ قُرْآنٌ مُبِينٌ (69) لِيُنذِرَ مَنْ كَانَ حَيًّا وَ يَحَقِّقَ الْقَوْلَ عَلَى الْكَافِرِينَ

(70) أَوْلَمْ يَرَوْا أَنَّا خَلَقْنَا لَهُمْ مِمَّا عَمِلَتْ أَيْدِينَا أَنْعَامًا فَهُمْ لَهَا مَالِكُونَ (71) وَذَلَّلْنَاهَا لَهُمْ فَمِنْهَا رَكُوبُهُمْ وَمِنْهَا يَأْكُلُونَ (72) وَ لَهُمْ فِيهَا مَنَافِعُ وَمَشَارِبٌ أَفَلَا يَشْكُرُونَ (73) وَاتَّخَذُوا مِنْ دُونِ اللَّهِ آلِهَةً لَعَلَّهُمْ يُنصَرُونَ (74) لَا يَسْتَطِيعُونَ نَصْرَهُمْ وَهُمْ لَهُمْ جُنْدٌ مُحَضَّرُونَ (75) فَلَا يَحْزُنكَ قَوْلُهُمْ إِنَّا نَعْلَمُ مَا يُسِرُّونَ وَ مَا يُعْلِنُونَ (76) أَوْلَمِيرَ الْإِنْسَانَ إِنَّا خَلَقْنَاهُ مِنْ نُطْفَةٍ فَإِذَا هُوَ خَصِيمٌ مُبِينٌ (77) وَضَرَبَ لَنَا مَثَلًا وَنَسِيَ خَلْقَهُ قَالَ مَنْ يُحْيِي الْعِظَامَ وَ هِيَ رَمِيمٌ (78) قُلْ يُحْيِيهَا الَّذِي أَنشَأَهَا أَوَّلَ مَرَّةٍ وَ هُوَ بِكُلِّ خَلْقٍ عَلِيمٌ (79) الَّذِي جَعَلَ لَكُم مِّنَ الشَّجَرِ الْأَخْضَرِ نَارًا فَإِذَا أَنْتُمْ مِنْهُ تُوقَدُونَ (80) أَوَلَيْسَ الَّذِي خَلَقَ السَّمَاوَاتِ وَ الْأَرْضِ بِقَادِرٍ عَلَىٰ أَنْ يَخْلُقَ مِثْلَهُمْ بَلَىٰ وَ هُوَ الْخَلَّاقُ الْعَلِيمُ (81) إِنَّمَا

أَمْرُهُ إِذَا أَرَادَ شَيْئًا أَنْ يَقُولَ لَهُ كُنْ فَيَكُونُ (82) فَسُبْحَانَ الَّذِي بِيَدِهِ مَلَكُوتُ كُلِّ شَيْءٍ وَإِلَيْهِ تُرْجَعُونَ (83)

دعاها و زیارت

اشاره

می توان رسول خدا و ائمه هدی و به ویژه امام حسین صلوات الله علیهم اجمعین را به نیابت از مردگان زیارت کرد یا ثوابش را به روح اموات هدیه نمود. (1)

زیارت رسول خدا (صلی الله علیه وآله)

السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا رَسُولَ اللَّهِ وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ

سلام و رحمت و برکات خدا بر تو ای رسول خدا

السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا مُحَمَّدَ بْنَ عَبْدِ اللَّهِ

سلام بر تو ای محمد بن عبدالله

السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا خَيْرَةَ اللَّهِ

سلام بر تویی ای انتخاب شده خدا

ص: 33

السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا حَبِيبَ اللَّهِ

سلام بر تو ای محبوب خدا

السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا صِفْوَةَ اللَّهِ

سلام بر تو ای برگزیده خدا السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا أَمِينَ اللَّهِ

سلام بر تو ای امین خدا

أَشْهَدُ أَنَّكَ رَسُولُ اللَّهِ وَأَشْهَدُ أَنَّكَ مُحَمَّدٌ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ

شهادت می دهم که تو فرستاده خدا و محمد بن عبدالله هستی.

وَأَشْهَدُ أَنَّكَ قَدْ نَصَحْتَ لِأُمَّتِكَ

و گواهی می دهم که تو خیر خواه امت بودی.

وَجَاهَدْتَ فِي سَبِيلِ رَبِّكَ وَعَبَدْتَهُ حَتَّى أَتَاكَ الْيَقِينُ

و در راه پروردگارت جهاد کردی و تا زمان مرگ او را پرستیدی.

فَجَزَاكَ اللَّهُ يَا رَسُولَ اللَّهِ أَفْضَلَ مَا جَزَى نَبِيًّا عَنْ أُمَّتِهِ

خداوند پاداشت دهد؛ بهترین پاداشی که به پیامبری از سوی امتش داده است.

اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَيَّ مُحَمَّدٍ وَ آلِ مُحَمَّدٍ أَفْضَلَ مَا صَلَّيْتَ عَلَيَّ إِبْرَاهِيمَ وَ آلِ إِبْرَاهِيمَ إِنَّكَ حَمِيدٌ مَجِيدٌ (1)

خدایا! بر محمد و خاندانش درود فرست؛ برترین درودی که بر ابراهیم و خاندانش فرستادی. همانا تو ستوده و بزرگوار هستی.

زیارت امام حسین (علیه السلام) (بخشی از زیارت وارث)

السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا وَارِثَ آدَمَ صَفْوَةَ اللَّهِ

سلام بر تو ای وارث آدم برگزیده خدا

السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا وَارِثَ نُوحٍ نَبِيِّ اللَّهِ

سلام بر تو ای وارث نوح پیامبر خدا

السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا وَارِثَ إِبْرَاهِيمَ خَلِيلِ اللَّهِ

سلام بر تو ای وارث ابراهیم دوست خدا

السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا وَارِثَ مُوسَى كَلِيمِ اللَّهِ سَلام بر تو ای وارث موسی هم کلام خدا

السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا وَارِثَ عِيسَى رُوحِ اللَّهِ

ص: 35

سلام بر تو ای وارث عیسی روح خدا

السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا وَارِثَ مُحَمَّدٍ حَبِيبِ اللَّهِ

سلام بر تو ای وارث محمد محبوب خدا

السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا وَارِثَ عَلِيِّ وَصِيِّ رَسُولِ اللَّهِ

سلام بر تو ای وارث علی وصی رسول خدا

السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا وَارِثَ الْحَسَنِ الرَّضِيِّ

سلام بر تو ای وارث حسن مورد پسند خدا

السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا وَارِثَ فَاطِمَةَ بِنْتِ رَسُولِ اللَّهِ

سلام بر تو این وارث فاطمه دختر رسول خدا

السَّلَامُ عَلَيْكَ أَيُّهَا الصِّدِّيقُ الشَّهِيدُ

سلام بر تو ای راستگوی شهید

السَّلَامُ عَلَيْكَ أَيُّهَا الْوَصِيُّ الْبَارُّ التَّقِيُّ

سلام بر تو این نیکوکار با تقوا

السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا حُجَّةَ اللَّهِ وَابْنَ حُجَّتِهِ سَلَامٌ بَرِئًا مِنْ حُجَّتِ خَدَا وَفِرْزَنْدِ حُجَّتِ خَدَا

السَّلَامُ عَلَيَّ الْأَرْوَاحِ الَّتِي حَلَّتْ بِفِنَائِكَ وَأَنَاخَتْ بِرَحْلِكَ

سلام بر ارواحي که بر آستانات فرود آمدند و در درگاهت اقامت گزیدند.

السَّلَامُ عَلَي مَلَائِكَةِ اللَّهِ الْمُحَدِّقِينَ بِكَ

سلام بر فرشتگان الهي که گرداگرد تو حلقه زنده اند.

أَشْهَدُ أَنَّكَ قَدْ أَقَمْتَ الصَّلَاةَ وَآتَيْتَ الزَّكَاةَ

شهادت مي دهم که تو نماز را به پا داشتی و زکات پرداختی.

وَأَمَرْتَ بِالْمَعْرُوفِ وَنَهَيْتَ عَنِ الْمُنْكَرِ

و امر به معروف و نهی از منکر نمودی.

وَعَبَدْتَ اللَّهَ مُخْلِصًا حَتَّى آتَاكَ الْبَيِّنُ

خدا را مخلصانه پرستش کردی تا به یقین رسیدی.

السَّلَامُ عَلَيْكَ وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ (1)

سلام و رحمت و برکت خدا بر تو باد!

وداع با اهل قبور

1. در روایت آمده است: وقتی از قبرستان می گذری، بهترین سخن آن است که بایستی و بگویی:

ص: 37

1- . کامل الزیارات، ص 206.

اللَّهُمَّ وَلَهُمْ مَا تَوَلَّوْا وَاحْشُرْهُمْ مَعَ مَنْ أَحَبُّوا(1)

خدایا! آنان را با همان چیزی همراه گردان که به آن اهمیت می دادند و با کسی محشور کن که دوستش داشتند.

2. فرازی از «وداع با شهدای کربلا» خوانده شود و ثواب آن، به شهدا و نیکان خفته در خاک هدیه گردد:

اللَّهُمَّ لَا تَجْعَلْهُ آخِرَ الْعَهْدِ مِنْ زِيَارَتِي يَا هُمُ خدایا این زیارت را آخرین زیارت من نسبت به آنان قرار مده.

وَ أَسْرِكُنِي مَعَهُمْ وَ ادْخِلْنِي فِي صَالِحِ مَا أُعْطِيَتْهُمْ

در بهترین چیزهایی که به آنها اعطا فرموده ای، مرا نیز شریک و همراه گردان.

اللَّهُمَّ اجْمَعْنَا وَإِيَّاهُمْ فِي جَنَّتِكَ مَعَ الشُّهَدَاءِ وَ الصَّالِحِينَ وَ حَسَنَ أَوْلِيكَ زَفِيحاً

خدایا در بهشت خود، ما و آنان را با شهدا و صالحان گرد آورد که نیکو رفقانی هستند.

أَسْتَوِدُّكُمْ اللَّهُ وَ أَقْرَأُ عَلَيْكُمُ السَّلَامَ

ص: 38

شما را به خدا می سپارم و به شما درود می فرستم. اللَّهُمَّ ارْزُقْنِي الْعُودَ إِلَيْهِمْ وَاحْشُرْنِي مَعَهُمْ يَا أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ. (1)

خدایا روزی ام کن که دوباره به سوی اینان برگردم. مرا با آن ها محشور فرما ای مهربان تر از هر مهربانی.

ص: 39

1- . بخشی از زیارت وارث در کتاب کامل الزیارات، ص 259.

بخش دوم: نکات پر اهمیت در بارهٔ اموات و زیارت قبور

چشم انتظاری اموات

طبق فرمودهٔ پیامبر اکرم (صلی الله علیه وآله)، ارواح مردگان در هر شب جمعه، به آسمان دنیا می آیند و گرداگرد خانه های خود می چرخند و غمگین و گریان می گویند:

«ای اهل و عیال و فرزندان و خویشاوندان! با ما مهربان باشید. ما را به خاطر بیاورید. ما را فراموش نکنید. بر ما و غربت ما رحم کنید. با دعا و خیرات از ما یاد کنید. ما در زندانی تنگ و اندوهی طولانی و شدت و سختی گرفتار شده ایم. پیش از آن که شما نیز همانند ما شوید، به ما رحم کنید. از دعا و صدقه برای ما بخل نوزید تا شاید خدا هم بر ما رحم کند. ای بندگان خدا! به حرف ما گوش کنید. ما را از یاد نبرید. کارهایی که امروز شما قادر به انجام آن هستید، زمانی ما نیز می توانستیم انجام دهیم، و آنچه

ص: 40

که امروز در دستان شماست، زمانی در دستان ما بود؛ اما افسوس که در راه خدا صرف نکردیم و به صاحبان حقترساندیم و امروز وبالی بر گردن ما شده است و نفعش به دیگران می رسد. اگر خودمان آن ها را در راه خدا انفاق می کردیم، امروز محتاج شما نبودیم. با صدقه دادن سکه ای یا نانی یا لباسی در راه خدا، ما را دریابید و نسبت به ما مهربان باشید.»

وقتی چیزی عائدشان نمی شود، با اندوه و حسرت برمی گردند و می گویند: «به زودی شما نیز گریان می شوید و سودی برایتان نخواهد داشت؛ همان گونه که ما گریان شدیم و سودی برایمان نداشت. پیش از آن که همانند ما گردید، دست به کار شوید.»⁽¹⁾

صدقه برای اموات

1. از پیامبر اکرم (صلی الله علیه وآله) نقل شده است: «مردگان تان را که در قبر آرمیده اند، از یاد نبرید. مردگان به احسان شما چشم دوخته اند.

ص: 41

1- . سفینه البحار، ج 8، ص 133.

مردگان در بند هستند و به کارهای نیک شما رغبت دارند. با دعا و صدقه و خیرات، به آنها هدیه دهید.» (1)2. پیامبر (صلی الله علیه وآله) می فرماید: هر صدقه ای که به نیت مردگان داده شود، فرشتگان آن را در طبقی به سوی قبر می برند و می گویند: «سلام بر تو! این هدیه را فلانی برای تو فرستاده است.» پس ناگهان قبرش می درخشد. (2)

3. فردی به رسول خدا (صلی الله علیه وآله) عرض کرد: «من در سفر بودم که در غیاب من، مادرم از دنیا رفت. اگر برایش چیزی صدقه بدهم، نفعش به او می رسد؟» حضرت فرمود: «آری» مرد گفت: «شاهد

ص: 42

1- . لَا تَسْأَلُوا مَوْتَاكُمْ فِي قُبُورِهِمْ وَ مَوْتَاكُمْ يَرْجُونَ إِحْسَانَكُمْ وَ مَوْتَاكُمْ مَحْبُوسُونَ يَرْغَبُونَ فِي أَعْمَالِكُمُ الْبِرِّ وَ هُمْ لَا يَقْدِرُونَ أَهْدُوا إِلَيَّ مَوْتَاكُمْ الصَّدَقَةَ وَ الدُّعَاءَ. مستدرک الوسائل، ج 2، ص 114.

2- . إِذَا تَصَدَّقَ الرَّجُلُ بِنَيَّْةِ الْمَيِّتِ أَمَرَ اللَّهُ جَبْرَائِلَ أَنْ يَحْمِلَ إِلَيَّ قَبْرَهُ سَبْعِينَ أَلْفَ مَلَكٍ فِي يَدِ كُلِّ مَلَكٍ طَبَقٌ فَيَحْمِلُونَ إِلَيَّ قَبْرَهُ وَ يَقُولُونَ السَّلَامَ عَلَيْكَ يَا وَلِيَّ اللَّهِ هَذِهِ هَدِيَّةُ فُلَانِ بْنِ فُلَانٍ إِلَيْكَ فَيَتَأَلَّأُ قَبْرَهُ. بحار الأنوار، ج 79، ص 63.

باشید که محوطه درخت خرمايم را که به ثمر نشست، صدقه اي براي او قرار دادم.»(1)

4. عالم گران قدر آقا بزرگ تهراني مي فرمود: مادر بزرگم (مادر پدرم) تازه از دنيا رفته بود. مادرم در حال پختن غذا بود که متوجه شد سائلي(2) از کوچه مي گذرد. خواست براي خيرات به روح مادر بزرگم، مقداري غذا به سائل بدهد. چون ظرف تميز در دسترس نبود و سائل هم دور مي شد، مادرم مقداري از غذا را در طاس حمام ريخت و به سائل داد. از اين ماجرا کسي خبر نداشت. شب مادر بزرگم به خواب پدرم آمد و گفت: «من از عروسم گله دارم. امروز آبروي مرا پيش مردگان برد. غذاي مرا در طاس حمام فرستاد.» چون غذا را در ظرف حمام به سائل داده بود، در عالم ملکوت نیز آن را به همان صورت براي مادر بزرگم برده بودند.(3)

ص: 43

1- . مجموعه ورام، ج 2، ص 110.

2- . گدا و متکدي

3- . معاد شناسی، ص 188.

در آموزه های دینی، در مورد احترام و ادای وظیفه نسبت به والدین، بسیار سفارش شده است. این تنها مربوط به زمان زنده بودن آن ها نیست و بعد از مرگ نیز ادامه دارد. امام باقر (علیه السلام) می فرماید: «چه بسا فردی در زمان حیات پدر و مادرش، نسبت به آن ها نیکوکار است و پس از مرگشان، آن ها را فراموش می کند و بدهی آن ها را نمی پردازد و برای شان طلب رحمت نمی کند و عاق والدین می شود؛ اما فردی دیگر در زمان حیات پدر و مادرش، عاق والدین است و پس از مرگ شان، آن ها را با دعا و استغفار یاد می کند و خدا نام او را در میان نیکی کنندگان به والدین ثبت می فرماید.» (1)

ص: 44

1- . عَنْ أَبِي جَعْفَرٍ عَلَيْهِ السَّلَامُ قَالَ: إِنَّ الْعَبْدَ لَيَكُونُ بَارًّا بِوَالِدَيْهِ فِي حَيَاتِهِمَا ثُمَّ يَمُوتَانِ فَلَا يَقْضِي عَنْهُمَا دَيْنَهُمَا وَلَا يَسْتَتَغْفِرُ لَهُمَا فَيَكْتُبُهُ اللَّهُ عَاقًّا وَإِنَّهُ لَيَكُونُ عَاقًّا لَهُمَا فِي حَيَاتِهِمَا غَيْرَ بَارٍّ بِهِمَا فَإِذَا مَاتَا قَضَى دَيْنَهُمَا وَاسْتَتَغْفَرَ لَهُمَا فَيَكْتُبُهُ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ بَارًّا. كافي، ج 2، ص 163.

پس نخستین وظیفه ما نسبت به والدینی که از دنیا رفته اند، این است که بدهی شان را بپردازیم و اگر به کسی بد کرده اند، برای شان رضایت بطلبیم و اگر عبادتی از آنان فوت شده است، به نیابت از آن ها انجام دهیم و با دعا و طلب آمرزش و صدقه و خیرات و خواندن قرآن و فاتحه، خشنودشان سازیم و آن ها را از یاد نبریم. امام سجاد(علیه السلام) به پیشگاه الهی عرضه می دارد: «خدایا! نگذار پدر و مادرم را بعد از هیچ نمازی و در هیچ لحظه ای از شبانه روز فراموش کنم.»⁽¹⁾

حضور بر سر مزار آن ها نیز ارزشی دیگر دارد و آرامگاه والدین، دری به سوی بهشت است. مردی خدمت پیامبر اسلام(صلی الله علیه وآله) رسید و عرض کرد: «قسم خورده ام آستانه بهشت را ببوسم. اکنون چه کنم؟» فرمود: «پیشانی پدر و پای مادرت را ببوس.» گفت: «زنده نیستند.» فرمود: «قبر آن ها را ببوس.»⁽²⁾

ص: 45

1- . اللَّهُمَّ لَا تُسْنِنِي ذِكْرَهُمَا فِي أَدْبَارِ صَلَوَاتِي، وَفِي إِيَّيْ مِنْ آتَاءِ لَيْلِي، وَفِي كُلِّ سَاعَةٍ مِنْ سَاعَاتِ نَهَارِي. دعای 24 صحیفه سجادیه.

2- . کشف الارتیاب، سید محسن امین عاملی، ص 350.

زیارت آرامگاه والدین، هم موجب خشنودی آن‌ها می‌شود و هم برکاتی برای خود ما دارد. امام علی (علیه السلام) می‌فرماید: «مردگان خود را زیارت کنید که آن‌ها خرسند می‌شوند. در کنار قبر پدر و مادر، پس از دعا برای آن‌ها، حاجت خود را از خدا بخواهید.» (1) از پیامبر (صلی الله علیه وآله) نقل شده است: «هر کس آرامگاه پدر و مادرش را هر هفته زیارت کند و بر مزار آن‌ها سوره یاسین بخواند، به تعداد حروف این سوره، گناهایش بخشیده می‌شود.» (2)

رفتن به مزار علما و صالحان

پیامبر گرامی اسلام (صلی الله علیه وآله) فرموده است: «بعد از پیامبران، گرامی‌ترین افراد در نزد خداوند، علما هستند. همانند پیامبران از دنیا می‌روند و با پیامبران محشور می‌شوند و با پیامبران از صراط

ص: 46

-
- 1- . زُورُوا مَوْتَاكُمْ فَإِنَّهُمْ يَفْرَحُونَ بِزِيَارَتِكُمْ، وَ لِيَطْلُبَ أَحَدُكُمْ حَاجَتَهُ عِنْدَ قَبْرِ أَبِيهِ وَ عِنْدَ قَبْرِ أُمِّهِ بِمَا يَدْعُو لَهُمَا. کافی، ج 3، ص 230.
 - 2- . مَنْ زَارَ قَبْرَ وَالِدَيْهِ أَوْ أَحَدِهِمَا فِي كُلِّ جُمُعَةٍ فَقَرَأَ عِنْدَهُمَا يَسَّ غَفَرَ اللَّهُ لَهُ بَعْدَ كُلِّ حَرْفٍ مِنْهَا. بحار الانوار، ج 89، ص 293

می گذرند و ثواب پیامبران به آنان داده می شود» (1). پس شایسته است که از زیارت مزار علما بی بهره نمانیم و از این برکات معنوی محروم نگردیم. امام کاظم (علیه السلام) می فرماید: «کسی که نمی تواند مارا زیارت کند، دوستان صالح و شایسته ما را زیارت کند که ثواب زیارت ما برایش نوشته می شود» (2).

رفتن به مزار شهدا

امام صادق (علیه السلام) می فرماید: «زیارت قبر حسین (علیه السلام) و زیارت قبر پیامبر (صلی الله علیه وآله) و زیارت قبر شهدا، برابر است با حج مقبولی که همراه با پیامبر (صلی الله علیه وآله) انجام گرفته است» (3).

ص: 47

-
- 1- . إِنَّ أَكْرَمَ الْعِبَادِ إِلَيَّ اللَّهُ بَعْدَ الْأَنْبِيَاءِ الْعُلَمَاءُ... يَخْرُجُونَ مِنَ الدُّنْيَا كَمَا يَخْرُجُ الْأَنْبِيَاءُ وَيُحْشَرُونَ مِنْ قُبُورِهِمْ مَعَ الْأَنْبِيَاءِ وَيَمْرُونَ عَلَيَّ الصِّرَاطِ مَعَ الْأَنْبِيَاءِ وَيَأْخُذُونَ ثَوَابَ الْأَنْبِيَاءِ. مستدرک الوسائل، ج 4، ص 244
 - 2- . عَنْ عَمْرِو بْنِ عُثْمَانَ الرَّازِيِّ قَالَ سَمِعْتُ أَبَا الْحَسَنِ الْأَوَّلَ عَلَيْهِ السَّلَامُ يَقُولُ مَنْ لَمْ يَقْدِرْ أَنْ يَزُورَنَا فَلْيَزُرْ صَالِحِي مَوَالِينَا يُكْتَبَ لَهُ ثَوَابُ زِيَارَتِنَا. كامل الزيارات، ص 319.
 - 3- . زِيَارَةُ قَبْرِ الْحُسَيْنِ وَ زِيَارَةُ قَبْرِ رَسُولِ اللَّهِ وَ زِيَارَةُ قُبُورِ الشُّهَدَاءِ تَعْدِلُ حِجَّةً مَبْرُورَةً مَعَ رَسُولِ اللَّهِ. وسائل الشيعة، ج 14، ص 356.

امام باقر(علیه السلام) نیز می فرماید: «هر کس شهدای آل محمد(علیهم السلام) را زیارت کند و قصدش تقرب به خدا و رسول خدا(صلی الله علیه وآله) باشد، از همه گناهان پیراسته می شود؛ همانند روزی که از مادر متولد شده است.»(1)

در روایت آمده است که حضرت زهرا(علیها السلام) صبح روز شنبه، به شهدای رفت(2) و اشک می ریخت تا به حاجت خود برسد.(3)

فوائد زیارت قبور

اشاره

از دیدگاه قرآن و احادیث اسلامی، مرگ به معنای نیستی و نابودی نیست؛ بلکه انسان به حیات خود در برزخ ادامه می دهد و روح انسان پس از مرگ نیز می تواند با دنیای زندگان ارتباط

ص: 48

1- . مَنْ زَارَ قَبْرَ شَهِدَاءِ آلِ مُحَمَّدٍ عَلَيْهِمُ السَّلَامُ يُرِيدُ اللَّهُ بِذَلِكَ وَصِيْلَةً بَيْنَهُ خَرَجَ مِنْ ذُنُوبِهِ كَيَوْمٍ وَلَدَتْهُ أُمُّهُ. وسائل الشيعة، ج 14، ص 331.

2- . إِنَّ فَاطِمَةَ عَلَيْهَا السَّلَامُ كَانَتْ تَأْتِي قُبُورَ الشُّهَدَاءِ فِي كُلِّ غَدَاةٍ سَبْتٍ. وسائل الشيعة، ج 3، ص 224.

3- . وَكَانَتْ تَخْرُجُ إِلَى مَقَابِرِ الشُّهَدَاءِ فَتَبْكِي حَتَّى تَقْضِيَ حَاجَتَهَا. وسائل الشيعة، ج 3، ص 281.

ما مي توانيم با آن ها سخن بگوئيم و ارتباط داشته باشيم. مردگان نيز به اذن و اراده الهي و در شرايط خاص، (2)

ما را مي بينند و سخن ما را مي شنوند و به ما پاسخ مي دهند؛ اگر چه ما آن ها را نبينيم و صدای شان را نشنوئيم. (3)

تأکید فراوان احاديث اسلامي براي رفتن بر سر قبور و زيارت اموات در کنار مزارشان، نشان مي دهد که ارواح مردگان، به قبر خود توجه دارند و حضور بر سر مزار آن ها مي تواند ارتباط با ارواح را قوي تر کند و انسان را از آثار و فوائد ارزشمند اين عمل، بهره مند سازد؛ آثار ارزنده اي که موجب ارتقاي سطح روحي فرد مي شود و اهداف تربيتي آن، نصيب فرد و جامعه مي گردد.

ص: 49

1- . ر.ك: سورة آل عمران، آيه 169-171؛ سورة يس، آيه 20 - 27؛ سورة غافر، آيه 45 - 46؛ سورة توبه، آيه 101. و ر.ك: نهج

البلاغه، ص 429؛ سفينة البحار، ج 8، ص 133؛ الميزان في تفسير القرآن، ج 1، ص 347.

2- . اين شرايط، در احاديث آتي بيان شده است.

3- . ر.ك: مستدرک الوسائل، ج 2، ص 362.

1. عبرت گیری

با رفتن به آرامستان و زیارت قبور مردگان، انسان درمی یابد که سرانجام او نیز، مردن و در خاک خفتن است و شایسته نیست در این زندگی کوتاه، خود را به پستی ها و رذیلت ها آلوده سازد و عمر خود را به بیهودگی بگذراند. پیامبر اسلام (صلی الله علیه و آله) می فرماید: «به زیارت مردگان بروید و بر آنان درود و سلام بفرستید که درس عبرتی برای شما است.»⁽¹⁾ قرآن کریم، ما را به دیدن قبر ظالمان و ستمگران تاریخ ترغیب می کند و در باره فرعون می فرماید: «امروز پیکر تو را نجات می دهیم تا عبرتی برای آیندگان باشد.»⁽²⁾

2. یادآوری آخرت

زیارت قبور، عقیده ما نسبت به روز قیامت را عمیق تر می سازد و سبب می شود که اعمال خود را بانیتی الهی و برای تقرب به

ص: 50

1- . زُورُوا قُبُورَ مَوْتَاكُمْ وَ سَلِّمُوا عَلَيْهِمْ فَإِنَّ لَكُمْ فِيهِمْ عِبْرَةً. بحار الانوار، ج 79، ص 64.

2- . فَالْيَوْمَ نُنَجِّيكَ بِبَدْنِكَ لِيَتَكُونَ لِمَنْ خَلَقَكَ آيَةً. سوره یونس، آیه 92.

خداوند انجام دهیم و از بدی ها و تباهی ها بپرهیزیم و از حرص به دنیا و رفتن در پی خواسته های حقیر دنیوی، خودداری کنیم. رسول خدا (صلی الله علیه و آله) می فرماید: «به زیارت اهل قبور بروید تا یاد آخرت در شما زنده شود.»⁽¹⁾

3. فضیلت گرایي

زیارت قبور، احساسات پسندیده را در انسان زنده می کند و او را به سوی فضیلت گرایي معنوی سوق می دهد. گریه در کنار قبر مردگان نیز اگر از حب الهیناشی شود، رابطه پاک میان انسان زنده و مرده را تعالی می بخشد و موجب می شود که قدر انسان های زنده، بیشتر دانسته شود. از این رو، فرد عمیقاً با جامعه انسانی ارتباط برقرار می کند و احساسات نیکویی همچون رحمت، عطوفت، محبت و انسانیت، در وجودش متبلور می شود.

4. بخشش گناهان

ص: 51

1- . زُرِ الْقُبُورُ تُذَكِّرُ بِهَا الْآخِرَةَ. مجموعه ورام، ج 1، ص 288.

پیامبر اکرم (صلی الله علیه وآله) می فرماید: «کسی که هر هفته به مزار پدر و مادر یا یکی از آن ها برود، هم گناهانش بخشیده می شود و هم نزد خداوند، جزو نیکوکاران به حساب می آید.» (1)

فوائد زیارت برای زیارت شونده

اشاره

زیارت قبور علاوه بر این که موجب می شود گناه زیارت کننده بخشیده شود، موجب آمرزش گناهان اموات نیز می گردد؛ چون با فاتحه و دعا و قرآنی که بر سر قبور خوانده می شود، مردگان مورد آمرزش و رحمت و مغفرت خداوند قرار می گیرند.

1. بخشش گناهان

2. خوشحالی مردگان

محمد بن مسلم به امام صادق (علیه السلام) عرض کرد: «آیا اجازه داریم مردگان را زیارت کنیم؟» حضرت فرمود: «آری» عرض کرد: «آیا آن ها از رفتن ما بر سر قبرشان مطلع می شوند؟» فرمود: «آری؛ به

ص: 52

1- . مَنْ زَارَ قَبْرَ أَبِيهِ أَوْ أَحَدِهِمَا فِي كُلِّ جُمُعَةٍ غُفِرَ لَهُ وَ كُتِبَ بِرًّا. بحار الانوار، ج 86، ص 359.

خدا سوگند که از رفتن شما بر سر قبرشان باخبر می شوند و خوشحال می گردند و با شما انس می گیرند.»(1)

عبدالله بن سلیمان از امام باقر(علیه السلام) پرسید: «مردگان از این که بفهمند چه کسی به مزار آن ها رفته، خوشحال می شوند؟» فرمود: «آری؛ هنگامی که مردم از کنار قبر آن ها بازمی گردند، مردگان دلتنگ می شوند.»(2)

این عمل چنان اهمیتی برای مردگان دارد که جزو حقوق آنان قلمداد شده

ص: 53

1- رُوِيَ عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ مُسْلِمٍ أَنَّهُ قَالَ: قُلْتُ لِأَبِي عَبْدِ اللَّهِ الْمَوْتَى نَزُورُهُمْ فَقَالَ نَعَمْ قُلْتُ فَيَعْلَمُونَ بِنَا إِذَا أَتَيْنَاهُمْ فَقَالَ إِي وَاللَّهِ إِنَّهُمْ لَيَعْلَمُونَ بِكُمْ وَيَفْرَحُونَ بِكُمْ وَيَسْتَأْنِسُونَ إِلَيْكُمْ. من لا يحضره الفقيه، ج 1، ص 181.

2- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ سَلِيمَانَ... قُلْتُ فَيَعْلَمُونَ بِمَنْ أَتَاهُمْ فَيَفْرَحُونَ بِهِ قَالَ نَعَمْ وَيَسْتَأْنِسُونَ لَهُ إِذَا انْصَرَفَ عَنْهُمْ. بحار الانوار، ج 6، ص 256.

است. امام صادق(علیه السلام) می فرماید: «یکی از حقوق مؤمن بر برادر مؤمنش آن است که پس از مرگش، به زیارت قبر وی برود.»(1)

زمان مناسب برای زیارت قبور

1. روز پنج شنبه (بعد از ظهر تا غروب)

2. روز جمعه (بعد از اذان صبح تا طلوع آفتاب)

اذا كان يوم الجمعة

3. صبح روز شنبه

4. روز دوشنبه

پیامبر(صلی الله علیه وآله) عصر روز پنج شنبه به قبرستان بقیع می رفت.(2)

حضرت زهرا(علیها السلام) نیز روز دوشنبه، پنج شنبه و صبح روز شنبه، شهدا و اهل قبور را زیارت می کرد.(3)

ص: 54

1- انّ مِنْ حَقِّ الْمُؤْمِنِ عَلَي الْمُؤْمِنِ ... إِذَا مَاتَ الزَّيَّارَةُ إِلَي قَبْرِهِ. کافی، ج 2، ص 171.

2- بحار الانوار، ج 102، ص 296.

3- بحار الانوار، ج 102، ص 300؛ کافی، ج 3، ص 228. اول کافی ذکر شود

پیامبر اکرم (صلی الله علیه وآله) به ابوذر فرمود: «اهل قبور را در روز زیارت کن و در شب زیارت نکن.»⁽¹⁾ در عین حال، روایت شده است که گاه اهل بیت (علیهم السلام) شبانگاهان به قبرستان می رفتند.⁽²⁾

از مجموع روایات به دست می آید که شب هنگام، رفتن به آرامستان و زیارت عمومی از اهل قبور، هیچ اشکالی ندارد؛ اما زیارت خاص و رفتن بر سر قبری مشخص، کراهت دارد؛ چون طبق فرموده امام باقر (علیه السلام)، «خداوند در مغرب بهشتی دارد که در ابتدای شب، ارواح مؤمنان از قبر خارج می شوند و به آن منطقه می روند و از میوه ها و نعمت های آن متنعم می شوند و با طلوع فجر صادق، از آن بهشت دنیوی خارج می گردند و بین آسمان و

ص: 55

1- . يَا أَبَادَرُّ أَوْصِيكَ فَاحْفَظْ لَعَلَّ اللَّهَ يَنْفَعَكَ بِهِ جَاوِرِ الْقُبُورِ تَذَكَّرُ بِهَا الْآخِرَةَ وَزُزَّهَا أَحْيَانًا بِالنَّهَارِ وَلَا تَزُرْهَا بِاللَّيْلِ. مستدرک الوسائل، ج 2، ص 363.

2- . وَكَانَ جَعْفَرُ بْنُ مُحَمَّدٍ عَلَيْهِ السَّلَامُ رُبَّمَا يَأْتِي الْقُبُورَ لَيْلًا وَيَقُولُ يَا أَهْلَ الْقُبُورِ... مجموعه ورام، ج 1، ص 284.

زمین قرار می گیرند و در رفت و آمدند و با طلوع آفتاب، به قبرهای خود باز می گردند.»(1) پس شب ها روح مؤمنان به ضیافت الهی می روند و دوست ندارند این ضیافت را از دست بدهند. از سوی دیگر، وقتی کسی به زیارت قبر آن ها می رود، با او انس می گیرند و گویا از او پذیرایی می کنند. این انس و همراهی، مانع از بهره مندی اموات از ضیافت شبانه می شود. از این رو بهتر است شب هنگام، به زیارت مردگان نرویم تا آنان بتوانند از نعمت هایشبانه استفاده کنند؛ و اگر عبورمان به قبرستان افتاد، فاتحه و زیارت عمومی بخوانیم و رد شویم. البته این کراهت، شامل قبر پیامبر و امامان(علیهم السلام) نمی شود.

ص: 56

1- قَالَ أَبُو جَعْفَرٍ عَلَيْهِ السَّلَامُ إِنَّ لِلَّهِ جَنَّةً خَلَقَهَا اللَّهُ فِي الْمَغْرِبِ وَمَاءُ فُرَاتِكُمْ يَخْرُجُ مِنْهَا وَإِلَيْهَا تَخْرُجُ أَرْوَاحُ الْمُؤْمِنِينَ مِنْ حُفْرِهِمْ عِنْدَ كُلِّ مَسَاءٍ فَتَسْقُطُ عَلَيَّ ثِمَارُهَا وَتَأْكُلُ مِنْهَا وَتَتَنَعَّمُ فِيهَا وَتَتَلَقِّي وَتَتَعَارَفُ فَإِذَا طَلَعَ الْفَجْرُ هَاجَتْ مِنَ الْجَنَّةِ فَكَانَتْ فِي الْهَوَاءِ فِيمَا بَيْنَ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ تَطِيرُ ذَاهِبَةً وَجَائِيَةً وَتَعْهَدُ حُفْرَهَا إِذَا طَلَعَتِ الشَّمْسُ وَتَتَلَقِّي فِي الْهَوَاءِ وَتَتَعَارَفُ. الكافي، ج 3، ص 246.

این را نیز باید در نظر داشت که حضور شبانه در آرامستان، برای بیشتر مردم رعب آور است و چه بسا در آنان ایجاد ترس و توهم کند و موجب اختلال روحی و روانی گردد. از این رو بهتر است هر کسی شبانه پا در قبرستان نگذارد.

سخن گفتن با مردگان

طبق فرموده امام باقر(علیه السلام)، زیارت قبور در صبح جمعه، قبل از طلوع آفتاب، موجب گشایش و برطرف شدن ضیق و تنگی از مردگان می شود. و هر روز بعد از اذان صبح و قبل از طلوع آفتاب، مردگان از زیارت قبر خود آگاه می شوند و زیارت کنندگان را می بینند و سخن شان را می شنوند و به آن ها پاسخ می دهند؛ اما پس از طلوع خورشید، دیگر نمی توانند جوابی بدهند. (1)

ص: 57

1- . عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ سَلِيمَانَ عَنِ الْبَاقِرِ عَلَيْهِ السَّلَامُ قَالَ: سَأَلْتُهُ عَنْ زِيَارَةِ الْقُبُورِ قَالَ إِذَا كَانَ يَوْمَ الْجُمُعَةِ فَرُّهُمْ فَإِنَّهُ مَنْ كَانَ مِنْهُمْ فِي ضَيْقٍ وَسَّعَ عَلَيْهِ مَا بَيْنَ طُلُوعِ الْفَجْرِ إِلَى طُلُوعِ الشَّمْسِ يَعْلَمُونَ بِمَنْ أَتَاهُمْ فِي كُلِّ يَوْمٍ فَإِذَا طَلَعَتِ الشَّمْسُ كَانُوا سُدِّي. بحار الانوار، ج 6، ص 256.

گریه برای مردگان

برخی گمان می کنند که گریستن برای مردگان، کار شایسته ای نیست و موجب رنج و ناراحتی مردگان می شود. امام صادق (علیه السلام) می فرماید: «روح مؤمن به دیدار خانواده اش می رود و آنچه برایش خوشحال کننده باشد، می بیند و آنچه برایش ناراحت کننده باشد، مشاهده نمی کند. روح کافر نیز به دیدار خانواده اش می رود و آنچه برایش ناراحت کننده باشد، می بیند و آنچه مسرت بخش باشد، مشاهده نمی کند.»⁽¹⁾

پس گریه بازماندگان، تأثیری در رنج مردگان ندارد و آنچه اراده الهی است، محقق می شود. البته اگر بازماندگان بی صبری کنند و سخنان ناصحیح و کفرآمیز بر زبان بیاورند، موجبات عذابخود را فراهم می آورند که آن نیز تأثیری بر متوفی ندارد.

ص: 58

1- . عَنْ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ عَلَيْهِ السَّلَامُ قَالَ: إِنَّ الْمُؤْمِنَ لَيُزُورُ أَهْلَهُ فَيَرِي مَا يُحِبُّ وَ يُسْتَرُّ عَنْهُ مَا يَكْرَهُ وَ إِنَّ الْكَافِرَ لَيُزُورُ أَهْلَهُ فَيَرِي مَا يَكْرَهُ وَ يُسْتَرُّ عَنْهُ مَا يُحِبُّ. کافی، ج 3، ص 230.

علاوه بر این، اگر گریه موجب رنج مردگان می شد، پیامبر (صلی الله علیه وآله) و ائمه (علیهم السلام) در سوگ عزیزان شان نمی گریستند. وقتی پیامبر (صلی الله علیه وآله) در سوگ فرزندش ابراهیم می گریست، عبدالرحمن بن عوف عرض کرد: «ای رسول خدا! مگر شما از گریستن در مصیبت نهی نفرموده اید؟» حضرت فرمود: «من گریه را نهی نکرده ام. من از دو صدای احمقانه نهی کرده ام: نخست از صدای هنگام خوشی که همان آواز و لهو و لعب و موسیقی شیطانی است؛ و دوم از صدای هنگام مصیبت که همراه با خراشیدن صورت و پاره کردن گریبان و ناله اعتراض آمیز شیطانی صورت می گیرد. اما گریه من برای ابراهیم، گریه رحمانی و از سر دلسوزی است. کسی که رحم ندارد و دل نمی سوزاند، مورد رحمت خداوند واقع نمی شود.» (1)

ص: 59

1- . مَا نَهَيْتُ عَنْهُ وَلَكِنِّي نَهَيْتُ عَنْ صَوْتَيْنِ أَحْمَقَيْنِ فَاجْرَيْنِ صَوْتٍ عِنْدَ نِعْمَةٍ لَهُوَ وَالْعَبِّ وَ مَزَامِيرِ الشَّيْطَانِ وَ صَوْتٍ عِنْدَ مُصِيبَةٍ خَمْسِ وُجُوهِ وَ شَقِّ جُيُوبٍ وَ رَنَّةِ الشَّيْطَانِ وَ هَذِهِ رَحْمَةٌ وَ مَنْ لَا يَرْحَمُ لَا يُرْحَمُ. عوالي اللئالي العزیزية في الأحاديث الدينية، ج 1، ص 89.

روشی برای دیدن مردگان در خواب

شیخ کفعمی در کتاب مصباح و محدث فیض در خلاصه الأذکار فرموده اند: «هر کس بخوهد یکی از پیامبران و امامان یا یکی از مردگان را در خواب ببیند، وضو بگیرد و سوره های شمس و لیل و قدر و کافرون و اخلاص و ناس و فلق را بخواند و سپس صد مرتبه سوره اخلاص را تکرار کند و صد مرتبه صلوات بفرستد و به سمت راست بخوابد. هر که را اراده کرده باشد، ان شاء الله خواهد دید و هر چه بخوهد، با او سخن خواهد گفت.» در نسخه دیگر آمده است که این عمل را هفت شب به جا آورد و پس از آن، این دعا را بخواند:

اللَّهُمَّ أَنْتَ الْحَيُّ الَّذِي لَا يُوصَفُ وَ الْإِيمَانُ يُعْرَفُ مِنْهُ خَدَايَا تَوْزَنُهُ أَيُّ هَسْتِي كَه وَصْفِ نَمِي گَرْدَد و اِيْمَانِ از او باز شناخته مي شود.

مِنْكَ بَدَتِ الْأَشْيَاءُ وَ إِلَيْكَ تَعُودُ

همه چیز از تو آغاز شد و به سوی تو باز می گردد.

فَمَا أَقْبَلَ مِنْهَا كُنْتَ مَلْجَأَهُ وَ مَنجَاهُ

آنچه که به تو روی کند، تو پناهگاه و جای نجاتش هستی.

ص: 60

وَمَا أَدْبَرَ مِنْهَا لَمْ يَكُنْ لَهُ مَلْجَأٌ وَلَا مَنجَا مِنْكَ إِلَّا إِلَيْكَ

آنچه که از تورو می گرداند، برایش پناهگاه و جای نجاتی جز به سوی تو نیست.

فَأَسْأَلُكَ بِإِلَهِ إِلَّا أَنْتَ وَاسْتَلُكَ بِبِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

از تو می خواهم که به حق لا اله الا انت، و به حق بسم الله الرحمن الرحيم،

وَبِحَقِّ حَبِيبِكَ مُحَمَّدٍ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ سَيِّدِ النَّبِيِّينَ بِهِ حَقِّ حَبِيبَتِ مُحَمَّدٍ صَلَوَاتِ اللَّهِ عَلَيْهِ وَآلِهِ كَمَا أَنَّ سِرَّ رُوحِ نَبِيِّهِمْ وَرُوحِ نَبِيِّهِمْ

وَبِحَقِّ عَلِيِّ خَيْرِ الْوَصِيِّينَ

و به حق علی که بهترین جانشینان است،

وَبِحَقِّ فَاطِمَةَ سَيِّدَةَ نِسَاءِ الْعَالَمِينَ

و به حق فاطمه که سرور بانوان جهانیان است،

وَبِحَقِّ الْحَسَنِ وَالْحُسَيْنِ اللَّذَيْنِ جَعَلْتَهُمَا سَيِّدِي شَبَابِ أَهْلِ الْجَنَّةِ عَلَيْهِمُ أَجْمَعِينَ السَّلَامُ

و به حق حسن و حسین که هر دو را آقای جوانان اهل بهشت قرار دادی،

أَنْ تُصَلِّيَ عَلَيَّ مُحَمَّدٍ وَآلِ مُحَمَّدٍ وَأَنْ تُرِيَنِي مَيِّتِي فِي الْحَالِ الَّتِي هُوَ فِيهَا.

ص: 61

بر محمد و خاندان محمد درود فرست و مرده مورد نظرم را در همان حالي كه قرار دارد، نشانم بده. (1)

ص: 62

1- . مفاتيح الجنان، باب ششم، باقيات صالحات.

1. ابن ابي جمهور، محمد بن زين الدين: «عوالي اللئالي العزيرية في الأحاديث الدينية»، دار سيد الشهداء للنشر، قم، اول، 1405 ق.
2. ابن بابويه، محمد بن علي: «من لا يحضره الفقيه»، دفتر انتشارات اسلامي وابسته به جامعه مدرسين حوزة علميه قم، 1413 ق.
3. ابن قولويه، جعفر بن محمد: «كامل الزيارات»، دار المرتضوية، نجف اشرف، 1356 ش.
4. امام رضا عليه السلام: «فقه الرضا»، مؤسسة آل البيت عليهم السلام، مشهد، 1406 ق.
5. بحراني، سيد هاشم بن سليمان: «البرهان في تفسير القرآن»، مؤسسة البعثة، قم، اول، 1374 ش.
6. حلي، ابن فهد: «عده الداعي و نجاح الساعي»، دار الكتب الإسلامي، 1407 ق.
7. سيد رضي: «نهج البلاغه»، بنياد نهج البلاغه، چاپ اول، بي جا، 1372 ش.
8. شعيري، محمد بن محمد: «جامع الاخبار»، مطبعة حيدرية، نجف، چاپ اول.

9. طباطبائي، محمد حسين: «الميزان في تفسير القرآن»، دفتر انتشارات اسلامي، قم، چاپ پنجم، 1417 ق.
10. عاملي، حر: «وسائل الشيعة»، مؤسسة آل البيت لاحياء التراث، قم، اول، 1409.
11. قطب الدين راوندي، سعيد بن هبة الله: «دعوات راوندي»، انتشارات 1. مدرسه امام مهدي عجل الله تعالى فرجه الشريف، قم، 1407 ق.
12. كليني، محمد بن يعقوب: «الكافي»، دارالكتب الاسلاميه، تهران، 1365.
13. كراجكي، محمد بن علي: «معدن الجواهر ورياضة الخواطر»، تصحيح احمد حسيني، المكتبة المرتضوية، تهران، دوم، 1353 ش.
14. مجلسي، محمد باقر: «بحار الانوار»، مؤسسه الوفاء، بيروت، 1404.
15. نوري، حسين: «مستدرک الوسائل»، مؤسسه آل البيت لاحياء التراث، قم، اول، 1408 ق.
16. ورام بن ابي فراس: «مجموعه ورام»، مكتبه فقيه، قم، 1410 ق.
17. يزدي، حسن بن علي: «انوار الهداية»، چاپخانه نعمان، نجف.

فهرست مطالب

بخش یکم: آموزه های عملی 3

احکام و آداب حضور در آرامستان 3

آداب مربوط به زیارت عمومی اموات 7

یکم: سلام کردن به اهل قبور 7

دوم: سلام کردن به شهدا 9

سوم: دعا برای اموات 11

چهارم: هدیه برای اموات 12

آداب مربوط به زیارت میت خاص 14

یکم: آداب حضور در کنار آرامگاه 14

دوم: دعا برای صاحب آرامگاه 16

سوم: هدیه به صاحب آرامگاه 17

آیات و سوره های قرآن 18

آیه الكرسي 18

سوره قدر 20

سوره فلق 21

سوره ناس 22

سوره ملك 22

ص: 65

سوره یاسین 26

دعاها و زیارت 33

زیارت رسول خدا(صلی الله علیه وآله). 33

زیارت امام حسین(علیه السلام) (بخشی از زیارت وارث) 35

وداع با اهل قبور 37

بخش دوم: نکات پر اهمیت در باره اموات و زیارت قبور 40

چشم انتظاری اموات 40

صدقه برای اموات 41

رفتن به مزار پدر و مادر 44

فوائد زیارت قبور 48

1. عبرت گیری 50

2. یادآوری آخرت 50

3. فضیلت گریبی 51

4. بخشش گناهان 51

5. خوشحالی مردگان 52

6. بدل از زیارت اهل بیت(علیهم السلام)!

زمان مناسب برای زیارت قبور 54

زیارت قبور در شب 55

ص: 66

سخن گفتن با مردگان 57

گریه برای مردگان 58

روشی برای دیدن مردگان در خواب 60

فهرست منابع 63

فهرست مطالب 65

ص: 67

بسمه تعالی

جَاهِدُوا بِأَمْوَالِكُمْ وَأَنْفُسِكُمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ ذَلِكُمْ خَيْرٌ لَّكُمْ إِنْ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ

با اموال و جان های خود، در راه خدا جهاد نمایید، این برای شما بهتر است اگر بدانید.

(توبه : 41)

چند سالی است که مرکز تحقیقات رایانه ای قائمیه موفق به تولید نرم افزارهای تلفن همراه، کتاب خانه های دیجیتالی و عرضه آن به صورت رایگان شده است. این مرکز کاملاً مردمی بوده و با هدایا و نذورات و موقوفات و تخصیص سهم مبارک امام علیه السلام پشتیبانی می شود.

برای خدمت رسانی بیشتر شما هم می توانید در هر کجا که هستید به جمع افراد خیراندیش مرکز بپیوندید.

آیا می دانید هر پولی لایق خرج شدن در راه اهلبیت علیهم السلام نیست؟

و هر شخصی این توفیق را نخواهد داشت؟

به شما تبریک میگوئیم.

شماره کارت :

6104-3388-0008-7732

شماره حساب بانک ملت :

9586839652

شماره حساب شبا :

IR390120020000009586839652

به نام : (موسسه تحقیقات رایانه ای قائمیه)

مبالغ هدیه خود را واریز نمایید.

آدرس دفتر مرکزی:

اصفهان - خیابان عبدالرزاق - بازارچه حاج محمد جعفر آواده ای - کوچه شهید محمد حسن توکلی - پلاک 129/34 - طبقه اول

وب سایت: www.ghbook.ir

ایمیل: Info@ghbook.ir

تلفن دفتر مرکزی: 03134490125

دفتر تهران: 021 - 88318722

بازرگانی و فروش: 09132000109

امور کاربران: 09132000109

مرکز تحقیقات رایانگی

اصفهان

گامی

WWW

برای داشتن کتابخانه های تخصصی
دیگر به سایت این مرکز به نشانی

www.Ghaemiyeh.com

www.Ghaemiyeh.net

www.Ghaemiyeh.org

www.Ghaemiyeh.ir

مراجعه و برای سفارش با ما تماس بگیرید.

۰۹۱۳ ۲۰۰۰ ۱۰۹

